

SUHV

GLASILO SINDIKATA UMIROVLJENIKA HRVATSKE

»Treća mladost« istarskih članica i članova SUHV-a na održanim sportskim susretima (više na 14. str.)

*Tko prekora opakoga, prima ljagu.
Ne kori podsmjevača da te ne zamrzi;
kori mudra da te zavoli. Pouči mudroga,
i bit će još mudriji; uputi pravednoga,
i uvećat će se njegovo znanje.*

*Mudre izreke, Protiv podrugljivaca,
Biblija, izd. Stvarnosti, Zagreb, 1969, str. 616/III/7-9.*

ISSN 1331-3703

Zagreb, prosinac 2011. • Godina XVII. • Broj 183

• Cijena: 5,00 kn

U ovome broju:

**info.HZMO-a i Vodič HZZO-a
od 5. do 11. str.**

Može li poslije parlamentarnih izbora održanih 4. prosinca 2011. umirovljenicima biti bolje nego prije njih

Hoće li se ubuduće više čuti enrgičniji glas umirovljenika za ostvarivanje njihovih prava ili će, kao nekad prije, treću dob proživjeti onim »tihim« i »gorkim« životom obraćajući se vladajućima molbenicama koje ostaju bez odgovora?

U prosincu, kada na njegovu kraju, na Silvestrovo, ispraćamo staru, 2011. godinu, te u slavlju očekujemo Božić i dočekujemo iduću, 2012. godinu čiji je dan 1. siječnja u kalendaru označen crvenom bojom jer je blagdan, održani su u Hrvatskoj 4. prosinca izbori za zastupnike u Hrvatskom saboru, kolokvijalno nazvani parlamentarnima jer je Sabor Hrvatima ona vrhunska državna, zakonodavna institucija koju drugi, koji nemaju takvu tradiciju kao Hrvati, nazivaju parlamentarnom.

Obilježavanje ovih dvaju blagdana, Božića i Nove godine, ima u nas dugu tradiciju koja seže duboko u prošlost kad su naši ljudi živjeli »tihim i gorkim životom«, ali kad su se ipak u ova »dva svijetla dana« mogli počastiti »režnjem pšenične gibanice« i odmoriti se od naporna posla »kada se ne osjeća teret svagdanji u križima«. Iako su citirane riječi (koje su stavljene pod navodnicima) napisane prije više od jednog stoljeća, kad su Hrvatskom gospodarili strani moćnici čijeg smo se »tutorstva« uspjeti osloboditi bijući boj u Domovinskom ratu koji je bio nadasve surov i u kome su se branitelji narodne slobode suprotstavili daleko nadmoćnijem dobro naoružanom tlačitelju (opskrbljenom oružjem u državi koja se borila protiv jednog dijela svojih državaljana), ni nakon dvadeset godina života u neovisnoj, samostalnoj državi puku ne cvjetaju ruže, a što se osobito odnosi na nepovlaštene umirovljenike i druge siromašne starije osobe te na nezaposlene i na one zaposlenike kojima mjesecima nije

Nastavak na 3. str. →

Poštovane i poštovani!

**U blagdanskom raspoloženju i očekivanju početka još
jedne godine, želimo da u okruženju vlastitog doma
i u zajedništvu s Vašim obiteljima i prijateljima
osjetite radost nade koju nam donosi Božić.**

**I u nadolazećoj godini nastojat ćemo razvijati mrežu
organiziranih usluga međugeneracijske solidarnosti
želeći da zajedno prevladamo zabrinutost i usamljenost
kroz svakodnevnu pomoć u Vašim domovima te ljepotu
druženja, razmjenu bogatih iskustava i kreativnosti
u Boravcima međugeneracijske solidarnosti.**

**U prigodi nadolazećih blagdana želimo
Vama i Vašim obiteljima da Božić u svima probudi
novu radost življenja, a Nova godina donese obilje
blagoslova, zdravlja i veselja.**

**MINISTAR OBITELJI, BRANITELJA I
MEĐUGENERACIJSKE SOLIDARNOSTI
Tomislav Ivić, prof.**

Nastavak s 1. str.

isplaćena plaća za obavljene radne zadatke. Takvima ne preostaje drugo nego da prosvjeduju primjenjujući i štrajk glađu u nadi da će uspjeti steći bar minimalni iznos mirovinskog primanja jedva dostatan (bolje reći nedostatan) za život dostojan čovjeka.

Kad na prijelazu jedne godine u drugu ispraćamo i cijela protekla razdoblja, onda smo skloni analizirati i ocjenjivati prethodne dane te prognozirati kakvo bi narodu moglo uslijediti buduće vrijeme: bolje ili lošije. Za ocjenu prošlog vremena i nadu u bolju sutrašnjicu ljudi se često pomažu narodnom gnomom o povijesti kao učiteljici života zahtijevajući od političara da čim prije otklone grješke uočene u prošlosti i da se okrenu demokratskoj budućnosti na djelu zasnovanoj na slobodi ljudi, jednakosti i socijalnoj pravdi te vladavini prava, na društvo bez povlastica, na pravu za rad i isplatu radom zaslužene plaće kao jedinom mjerilu društvene vrijednosti kojim čovjek — radnik može uzdržavati sebe i svoju obitelj kao temeljnu jedinicu u skladnom društvu gdje se poštuje načelo međugeneracijske solidarnosti i uzajamnosti.

Ako se na prijelazu godine bar ovlašno (uzgredno) dotaknemo položaja nepovlaštenih umirovljenika i starijih osoba te broja nezaposlenih radnosposobnih osoba u prethodnom jednogodišnjem razdoblju, onda je svaki objektivni promatrač naše protekle stvarnosti mogao uočiti kako u tom razdoblju nije bilo značajnijih pomaka na bolje, štoviše doneseni su takvi propisi kojima je pogoršan položaj umirovljenika opravdavajući to postojanjem kriznog stanja. I dok je puk živio pod strahom brojnih ovrha, nositelji vlasti, zvani dužnosnici, sebi nisu uskraćivali povlastice. Bjelodano je, a o tome svjedoče mnogi nalazi i procesi pokrenuti u posljednje vrijeme, da se obistinjuju sumnje kako su neki u nama bliskoj prošlosti, zauzevši visoke položaje u vlasti, nesmetano mogli potkradati vlastiti narod i državu koju su verbalno zastupali. To je razlog zašto su nam potrebni demokratski izbori, zašto je prijeko potrebna stalna provjera rada i djelovanja stranačkih čelnika i vladajućih dužnosnika, ali i pravodobnost i učinkovitost istrage te pravedno suđenje i primjereno kažnjavanje počinitelja štete s obveznim vraćanjem nezakonito prisvojenog novca. Da se takav nečastan postupak ne ponovi!

Međutim, i na ovim su se izborima pojavili neki kandidati koji su u prethodnim razdobljima obnašali najviše vlasti. U želji da nastave vladati, oni su sami sebe promicali kako su u tom poslu najbolji (gotovo Bogom dani) te da su prikladni i nezamjenjivi profesionalni političari za obnašanje vlasti i u idućem razdoblju. A kako to mogu biti kad su svojim prethodnim vladavinama, osobito prošlogodišnjim, doveli umirovljenike do prosjačkog štapa, što je posljedica neispunjenja mnogih lažno danih obećanja.

Među najznačajnija obećanja valja istaknuti kako nije povećan obećani broj zaposlenika, stoga nisu povećane ni uplate doprinosa za mirovinsko osiguranje, a najveći broj doprinosa uplaćen je na iznose najnižih plaća, dok su veći iznosi isplaćivani na drugi način, o čemu se nije vodio nikakav nadzor i nitko za takve prekršaje propisa nije odgovarao. I još nekoliko podataka: Umjesto obećanog smanjenja stope nezaposlenih od 11,9% u siječnju ove godine, potkraj godine je stopa nezaposlenih povećana na 13,4%, a očekivani rast investicija od 2,6% pao je na 0,8%. Usporedbom broja aktivnih osiguranika (oko milijun četiristo sedamdeset i pet tisuća) i broja korisnika mirovina (oko milijun dvjesto tisuća) dobije se omjer da na oko 1,2 aktivna osiguranika dolazi 1 korisnik mirovine ili da na 12 aktivnih radnika dolazi 10 umirovljenika.

I dok se dobna granica, kao uvjet za umirovljenje, pomiče u nas prema sve većem broju godina mirovinskog staža i godina života te izjednačavanje toga uvjeta i za žene, što bi po logici stvari trebalo umanjiti broj umirovljenika, u nas brojnost umirovljenika raste, stoga se opravdano postavlja pitanje tko to umirovljenike »fabricira« i u koju svrhu?

O tome se uglavnom šuti, ali se umirovljenici kažnjavaju po zakonu »zamrzavanjem« mirovina i zabranom usklađivanja mirovinskih primanja prema rastu plaća zaposlenih i naraslih životnih troškova odnosno brojnih poskupljenja. »I komu da se potuže? Ta njih nitko ne sluša, ni braća koja lutaju«. Ipak, postoji tračak nade. Sad je, nakon izbora, na potezu nova vlast.

Nikola Kustić

Predsjedništvo Glavnog odbora SUH-a svojim zaključkom od 13. siječnja 2005. utvrdilo je cijenu glasila SUH: za pojedini broj 5,00 kn i za godišnju pretplatu 40,00 kn.

Predsjedništvo Glavnog odbora Sindikata umirovljenika Hrvatske na sjednici 26. veljače 2009. imenovalo je Uredništvo glasila SUH u sastavu: Milica Čavkić, dr. Drago Droždjek, Vladimir Buršić, mr. Damir Jukica, Ivan Crnković, Mato Obradović, Ivan Sršen, Biserka Budigam i Nikola Kustić.

PIŠITE za SUH, za svoje glasilo! Svoje priloge pošaljite najkasnije do prvoga dana u mjesecu u kojem glasilo izlazi (u drugoj polovini mjeseca) na adresu: Sindikat umirovljenika Hrvatske, Trg kralja Petra Krešimira IV. br. 2, 10000 Zagreb ili e-mailom: suh@zg.t-com.hr. Priloge pišite kompjutorom ili pisačim strojem i u proredu. Uz prilog navedite svoje ime i prezime, a ako ne želite da ga objavimo, uvažit ćemo vaš zahtjev. Anonimne priloge ne objavljujemo. Rukopise i fotografije (slike) ne vraćamo.

U ovome broju čitajte:

- *
Izbori su iza nas, slijedi opće preuzimanje odgovornosti str. 4
- *
Zašto je nastao hospicijski pokret i što je bit palijativne medicine, II. dio (završetak) str. 12
- *
Na kraju 2011. godine str. 13
- *
Iz naših područnica str. 14–16
- *
Europska unija i mirovinske reforme str. 17
- *
In memoriam Stjepanu Krajačiću str. 21

Izdavač: Sindikat umirovljenika Hrvatske za izdavača:
predsjednik: mr. Stjepan Krajačić
tajnica: Zlata Toplak
glavni urednik: Nikola Kustić
pomoć. glavnog urednika: Biserka Budigam
tehnički poslovi, distribucija: Ante Efendić
Adresa Uredništva: Zagreb, Trg kralja Petra Krešimira IV. br. 2, tel. i faks: 01/46 55 146, e-mail: suh@zg.t-com.hr
Priprema i tisak: Durieux d.o.o., Zagreb, Šulekova 23, tel. 2300-337, e-mail: graficka@durieux.hr
Temeljem mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske br. 532-03-01/7-96-01 od 20. 2. 1996. SUH je, kao proizvod iz članka 18. točka 13. Zakona o porezu na promet, oslobođen obveze plaćanja poreza na promet.

Piše: mr. sc. **Damir Jukica**, predsjednik SUH-ova Odbora za gospodarstvo

Izbori su iza nas, slijedi opće preuzimanje odgovornosti

Parlamentarni su izbori završili u skladu s prognozama većine političkih analitičara, pa i običnih građana kojima je bilo jasno da je višegodišnja pogubna politika **dr. Ive Sanadera** nanijela ogromnu, dijelom i nepopravljivu štetu državi i društvu, a katastrofalnu do jučer vladajućem HDZ-u kojega su tijekom — može se, držim, slobodno reći — sadamovske diktature doktora francuske književnosti iz Dugobaba neki počeli nazivati i »Bandom lopovskom« i »Brodom luđaka«, a poznati je kolumnist Večernjeg lista — ne jednom — najpoznatiji hrvatskog kolekcionara umjetničkih slika i skupocjenih satova po posljedicama njegove političke veleizdaje usporedio i s najozloglašnijim likom u hrvatskoj povijesti, endehazijskim poglavnikom. Isti je kolumnist dobro primijetio da se frenetično sakupljanje skupocjenih ručnih satova može pripisati i nečijoj atipičnoj spolnoj određenosti — koju mu nitko human ne može zamjeriti jer je naprosto riječ o greški ili o nastojanju prirode da na taj način sprječava preveliku napučenost Zemlje — ali ne može mu se tolerirati način na koji je sve te svoje satove i slike sakupljao, način koji je, sjećamo se, sam najbolje okarakterizirao izbjegavajući pokazati račune kojima bi posvjedočio da ih nije dobio kao nagradu za svoju neslavnu radu. Zašto sam ovaj tekst započeo pričom o bivšem premijeru? Ne samo zato što je upravo on, praktički uništivši HDZ, presudno utjecao na rezultat netom proteklih parlamentarnih izbora već i zato što je tijekom njegova dva višestruko strašna premijerska mandata nacionalno gospodarstvo bespoštedno uništavalo, država se samoubilački zaduživala, a internet-ski nam je stručnjak **Mladen Rakar** nedavno, objavljivanjem rezultata svojih sustavnih istraživanja, omogućio i uvid u način na koji su državna i javna poduzeća tijekom **Sanaderova** mandata masovno sklapala milijunske vrijedne neposredne pogodbe s najrazličitijim pružateljima svakojakih usluga i time u državnom proračunu i, posredno, u njegovu zdravstvenom i mirovinskom fondu, prouzročile pavi tsunami, pa se javno počelo govoriti i

o mogućnosti da tzv. drugi stup mirovinskog osiguranja »posudi« prvom stupu svoje uštedevine kako bi hrvatski umirovljenici na vrijeme i u cijelosti mogli dobiti svoje mirovine. Bude li, međutim, to način osiguravanja sredstava za redovitu isplatu mirovina, lako je zaključiti da, kao što bi to rekao HDZ-ov politički umirovljenik **Ivan Jarnjak**, »dobro ne bu bilo«, što više da »bu« nam vrlo brzo bilo »jako grdo«.

I nije, moram i to napomenuti, **Sanaderov** glavni branitelj **Čedo Prodanović** posve u pravu kada tvrdi da su svi **Sanaderovi** suradnici u vrhu Vlade i stranke bili »moralne krpe« jer su slijepo provodili njegove odluke. **Sanader** je (kao i **Milošević** dok nije »prešao sve granice, pa je morao biti uklonjen) uživao ogromnu potporu Hrvatskoj nesklonih međunarodnih moćnika, glavnog državnog odvjetnika, svojih ljudi na čelu policije i vlasnika i urednika svih relevantnih medija, pa mu se nitko — ali doslovce nitko — nije mogao (čitaj: smio) suprotstaviti, a da ubrzo/odmah potom ne bude smijenjen ili čak bačen na cestu i označen »državnim neprijateljem«, a na udaru bi mu se našli i članovi obitelji. Kada je, prisjetimo se, članu Uprave »Croatia osiguranja« **Damir Mihanović** otkrio aferu »Fimi-medija«, dobio je otkaz i mogao je biti sretan da mu se nije dogodila pogibeljna »saobraćajna nezgoda«. Već legendarni dužnosnik Carinske uprave **Robert Matijević** imao je malo više sreće, pa je, nakon što je otkrio i hrabro upozorio na ogromni državni kriminal, završio u prijevremenoj mirovini, a da hrvatska državna i nacionalna tragedija i moralni slom budu potpuni, ni jednog ni drugog — do dan danas — nisu javno poduprli (sumnjam da su to učinili i tajno) ni čelnici Katoličke crkve u Hrvatskoj, ni čelnici oporbenih političkih stranaka, ni izvana financirane ovdašnje udruge za zaštitu ljudskih prava. Za sve su njih, valjda, ova dvojica odvažnih boraca za pravnu državu i opće dobro — kao i drugi njima slični — bili »čudaci«, ako ne i »luđaci« koji su »bespotrebno« ugrozili svoja odlično plaćena radna mjesta i, »što im se nikako ne može tolerirati«, 90-ih dugoročno »armirani« društveno-politički status quo.

Nakon što je na čelo glavne oporbene stranke, SDP-a došao **Zoran Mi-**

lanović — čovjek kojeg se, kao što svjedoči i jedan od glavnih kreatora ovdašnjeg javnog mnijenja **Davor Butković**, ne može korumpirati — bilo je samo pitanje vremena kada će njegova stranka ovakav HDZ pobijediti i naslijediti na vlasti. Da u predizbornoj kampanji 2007. godine svi vodeći hrvatski mediji nisu besramno šutjeli o stvarnoj naravi **Sanaderova** režima, ono što se je dogodilo prije 20-ak dana, dogodilo bi se već tada. Hrvatska je, nažalost, u međuvremenu izgubila pune četiri godine, ali za njima ne vrijedi plakati. Jedino što, kao kreativna mogućnost, svim državotvornim (pametnim i poštenim) građanima Hrvatske sada stoji na raspolaganju jest podržati novu hrvatsku vladu i imati veliko razumijevanje za teškoće koje su je dočekale poput neželjenog nasljeđa. Nije, naime, mali broj gospodarskih analitičara i u zemlji i u inozemstvu koji drže kako pred novom hrvatskom Vladom stoji »nemoguća misija« jer je stanje i materijalnih i ljudskih i ostalih društvenih resursa najblaže rečeno nezavidno, štoviše da nije daleko od najnepoželjnijeg, grčkog. Pred hrvatskom je državom, a to znači i pred njenom Vladom i građanima, razdoblje u kojem pretežito, često i nerearno, lijepo predizborne priče i obećanja moraju neodložno zamijeniti puno veći rad, puno veća produktivnost i puno veća odgovornost na svim mjestima na kojima se proizvodi nova vrijednost i stvaraju uvjeti za to. Ni veća društvena produktivnost, međutim, neće, nažalost, biti dovoljna jer naše društvo već dugo troši puno više nego što proizvodi, pa će neizbježna biti i — velika odricanja. Na mnogim će se proračunskim stavkama naprosto morati pribjeći štednji, a ona će, prirodno, biti toliko manje bolna koliko će biti pravednije raspoređena. U tome će nemalu ulogu imati i vodeći sindikati pred kojima također stoji teška obveza da svoje partikularne interese podrede općima. Ma koliko to, znam, zvuči već otrcano, u Hrvatskoj danas sve kreativne političke, gospodarske i druge snage neodgodivo moraju »staviti glave na kup« i »bez fige u džepu« početi zajedničku borbu za — zapravo jedino moguće — zajedničko spašavanje države i društva.

hzmo HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

info.HZMO

PRILOG GLASILU SINDIKATA UMIROVLJENIKA HRVATSKE - SUH

Zagreb, prosinac 2011. godina IV. br. 11

Poziv korisnicima mirovinskih primanja - klijentima Credo banke d.d. Split

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje obavještava korisnike mirovinskih primanja kojima su se ta primanja isplaćivala na račune otvorene kod Credo banke d.d. iz Splita, da im se mirovinsko primanje za studeni 2011. neće isplatiti preko Credo banke d.d., Split jer je Hrvatska narodna banka banci oduzela odobrenje za rad. Stoga, pozivamo navedene korisnike da Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje, područnoj službi nadležnoj za isplatu (navedena na adresku od mirovine), dostave pisani zahtjev s podatkom o broju računa i nazivu banke preko koje žele isplatu mirovinskog primanja, te prilože tiskanice „ovlaštenje/suglasnost“ (koju izdaje odabrana poslovna banka).

Od 1. prosinca 2011. neće se smanjivati obiteljske mirovine djece smrtno stradalih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata bez oba roditelja

Hrvatski sabor je, na sjednici održanoj 28. listopada 2011., donio Zakon o izmjeni Zakona o smanjenju mirovina određenih, odnosno ostvarenih prema posebnim propisima o mirovinskom osiguranju koji je objavljen u «Narodnim novinama», broj 130 od 16. studenoga 2011. Ovom izmjenom predviđeno je da od 1. prosinca 2011. smanjenju mirovina ne podliježu ni obiteljske mirovine djece smrtno stradalih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata bez oba roditelja, osim sukorisničkih dijelova ovih mirovina koji pripadaju djeci koja su rođena u braku ili izvan braka s drugim roditeljem, odnosno udovici. Zakonom o smanjenju mirovina određenih, odnosno ostva-

renih prema posebnim propisima o mirovinskom osiguranju («Narodne novine» broj 71/2010.) utvrđeno je da smanjenju mirovina od 10% ne podliježu mirovine u mjesečnoj svoti do 3.500,00 kn, mirovine hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata i ratnih vojnih invalida s oštećenjem organizma od 100%, mirovine prema Zakonu o posebnim pravima iz mirovinskog osiguranja i pravima po osnovi nezaposlenosti zaposlenika u Istarskim ugljenokopima "Tupljak" d. d. Labin i mirovine prema Zakonu o uvjetima za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnika profesionalno izloženih azbestu.

Predstavljen projekt Jačanje administrativnih kapaciteta nadležnih tijela i provedbenih ustanova na području koordinacije sustava socijalne sigurnosti

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva i Delegacija Europske unije u RH su 24. studenoga 2011. u Zagrebu svečano predstavili twinning projekt „Jačanje administrativnih kapaciteta nadležnih tijela i provedbenih ustanova na području koordinacije sustava socijalne sigurnosti“. Projekt je financiran sredstvima EU iz prepristupnog fonda IPA 2009. u vrijednosti od milijun eura radi povećanja učinkovitosti sustava socijalne sigurnosti u Republici Hrvatskoj da bi zadovoljio standarde Europske unije, te ojačavanja administrativnih kapaciteta svih relevantnih institucija uključenih u područje koordinacije sustava socijalne sigurnosti. Stoga su u projekt uz koordinatora Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, uključeni i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Hrvatski zavod za zapošljavanje i Središnji registar osiguranika, u skladu s mjerilom pregovaračkog poglavlja 2 – Sloboda

kretanja radnika, a izabrani twinning partner RH je Kraljevina Švedska.

„Važno je osigurati odgovarajuće kapacitete za primjenu pravila o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti, kako bi osobama koje koriste pravo slobode kretanja, te rade u više država članica u svom radnom vijeku, omogućilo da svoja prava iz socijalne sigurnosti koriste u svakoj državi članici na isti način“ rekao je na predstavljanju **Krešimir Rožman**, državni tajnik u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva.

Ravnatelj Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje **Mile Rukavina** istaknuo je da će „ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, HZMO postati ustanova nadležna za koordinaciju mirovinskog osiguranja i doplatka za djecu, a u sklopu koordinacije sustava socijalne sigurnosti RH s drugim državama članicama. Taj sustav se odnosi isključivo na radnike migrante, odnosno osobe koje su se kretale ili kreću unutar EU i koje su bile obuhvaćene zakonodavstvima najmanje dviju država članica, a ne utječe na domaći sustav socijalne sigurnosti, te tako ni mirovinskog osiguranja ili doplatka za djecu. Također, Zavod će biti uključen u EESSI – elektronički sustav EU za vođenje postupaka za priznavanje prava na davanja primjenom propisa EU, što će bitno povećati kvalitetu rada i ubrzati rješavanje predmeta“. Ravnatelj je istaknuo i kako će Zavodu ovaj projekt biti od izuzetnog značaja jer će se unutar projekta educirati službenici koji će raditi izravno na provedbi EU propisa, a Kraljevina Švedska, kao twinning partner, će prenijeti iskustva i dati preporuke za uspostavu novih poslovnih procesa koji će eventualno biti potrebni.

Završetak projekta predviđa se u siječnju 2013. godine, a obuhvaća uz navedeno i izradu studije o utjecaju slobode kretanja radnika na hrvatski sustav socijalne sigurnosti, te aktivnosti radi podizanja svijesti o slobodi kretanja radnika i mogućnosti koje se pružaju hrvatskim građanima nakon pristupanja RH u punopravno članstvo.

INFO TELEFONI (radnim danom od 8 do 16 sati): 0800 63 63 63 (besplatni broj) i 01/48 91 666

PREGLED BROJA KORISNIKA I PROSJEČNIH SVOTA MIROVINA U STUDENOME 2011.

kn

VRSTE MIROVINA	BROJ KORISNIKA	PROSJEČNA MIROVINA U KUNAMA UMANJENA ZA POREZ I PRIREZ
I. KORISNICI MIROVINA PREMA ZAKONU O MIROVINSKOM OSIGURANJU*		
starosna	629653	2.362,75
invalidska	255361	1.917,50
obiteljska	238094	1.842,81
UKUPNO	1123108	2.151,29
II. HRVATSKA VOJSKA, prema: Zakonu o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba (DVO, PS i OSO)		
starosna	2241	4.585,40
invalidska	8748	3.097,03
obiteljska	634	3.523,85
UKUPNO	11623	3.407,28
III. KORISNICI MIROVINA KOJIMA JE MIROVINA ODREĐENA PREMA ZAKONU O PRAVIMA HRVATSKIH BRANITELJA I ČLANOVA NJIHOVIH OBITELJI		
Najniža mirovina (čl. 31. st. 3. ZOPHBDR)**	349	2.322,07
invalidska	57976	4.916,72
obiteljska	11897	6.951,67
UKUPNO	70222	5.248,58
IV. KORISNICI MIROVINA OSTVARENIH PREMA UGOVORU IZMEĐU REPUBLIKE HRVATSKE I BOSNE I HERCEGOVINE O SURADNJI NA PODRUČJU STRADALNIKA RATA U BOSNI I HERCEG. KOJI SU BILI PRIPADNICI HRVATSKOG VIJEĆA OBRANE I ČLANOVA NJIHOVIH OBITELJI - HVO ("NN", broj 2/06.)		
invalidska	6387	2.689,28
obiteljska	436	3.408,11
UKUPNO	6823	2.735,22
SVEUKUPNO (I. + II. III. + IV.)	1211776	2.346,11

* Prosječne mirovine (I. - IV.) umanjene su za porez i prirez prema Zakonu o porezu na dohodak ("Narodne novine", broj 177/2004.), osim obiteljskih mirovina, prema članku 9. stavku 1. točki 7. i članku 53. stavku 2. Od obrade mirovina za lipanj 2010. (isplata u srpnju 2010.) primijenjen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak ("Narodne novine", broj 80/2010.).

** U svote mirovina pod točkom I, uključen je dodatak na mirovine prema Zakonu o dodatku na mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine", broj 79/2007.).

Od 1. srpnja 2010. primijenjen je Zakon o smanjenju mirovina određenih, odnosno ostvarenih prema posebnim propisima o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine" broj 71/2010).

*** Najniža mirovina priznata prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ("Narodne novine", broj 174/2004.), koji je stupio na snagu 1. siječnja 2005. U prosječne mirovine hrvatskih branitelja uključen je dodatak uz mirovinu prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ("Narodne novine", broj 94/2001.).

KORISNICI MIROVINA I VISINE MIROVINA, PREMA VRSTAMA MIROVINA U STUDENOME 2011.

SKUPINE SVOTA MIROVINA	M I R O V I N A							
	UKUPNO		STAROSNA		INVALIDSKA		OBITELJSKA	
	BROJ KORISNIKA	PROSJEČNA MIROVINA	BROJ KORISNIKA	PROSJEČNA MIROVINA	BROJ KORISNIKA	PROSJEČNA MIROVINA	BROJ KORISNIKA	PROSJEČNA MIROVINA
0	1	2	3	4	5	6	7	8
do - 500,00	85514	241,91	51222	233,46	19563	258,67	14729	249,01
500,01 - 1.000,00	102470	760,09	52773	746,22	20159	752,18	29538	790,27
1.000,01 - 1.500,00	137828	1.271,30	59448	1.266,08	40241	1.294,62	38139	1.254,82
1.500,01 - 2.000,00	253032	1.787,13	107408	1.790,11	77625	1.782,01	67999	1.788,27
2.000,01 - 3.000,00	309833	2.447,49	179550	2.482,62	66970	2.412,09	63313	2.385,32
3.000,01 - 4.000,00	153445	3.423,15	113388	3.432,04	22053	3.393,43	18004	3.403,57
4.000,01 - 5.000,00	51217	4.409,00	40470	4.412,21	5905	4.395,13	4842	4.399,00
5.000,01 - 6.000,00	17479	5.418,78	14419	5.428,44	1888	5.413,05	1172	5.309,02
6.000,01 - 7.000,00	7545	6.423,68	6638	6.423,02	652	6.423,77	255	6.440,66
7.000,01 - 8.000,00	3077	7.353,75	2743	7.362,61	271	7.242,58	63	7.446,36
veće od - 8.000,00	1668	8.953,23	1594	8.949,71	34	9.108,33	40	8.961,36
UKUPNO	1123108	2.151,29	629653	2.362,75	255361	1.917,50	238094	1.842,81

NAPOMENA:

U svotu mirovine uključen je dodatak na mirovinu prema Zakonu o dodatku na mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine" broj 79/2007.).

NAKLADNIK:
Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje - Središnja služba
A. Mihanovića 3, 10 000 ZAGREB
www.mirovinsko.hr

Za nakladnika: Mije Rukavina
Urednik: dr. sc. Filip Dujmović

Uređuje Odjel za odnose s javnošću
tel. 01/45-95-269 fax: 01/4595-168

INFO TELEFONI (radnim danom od 8 do 16 sati): **0800 63 63 63** (besplatan broj) i **01/48 91 666**

*Svim umirovljenicima, osiguranicima i poslovnim
suradnicima želimo **Sretan i blagoslovljen Božić**
te puno osobnog i poslovnog uspjeha u **novoj 2012.***

HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

**VODIČ OBVEZNOG ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA
PRILOG GLASILU SINDIKATA UMIROVLJENIKA HRVATSKE U PROSINCU 2011.**

Nakladnik: Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
Za nakladnika: Ravnatelj Tihomir Strizrep, dr. med.

HRVATSKI ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE – KORAK DO EUROPSKE UNIJE

Republika Hrvatska približava se Europskoj uniji i na tom putu odrađuju se veliki zadaci pridruživanja, pa tako Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje postaje i ostaje aktivni sudionik Twining projekta IPA 2009 „Jačanje administrativnih kapaciteta nadležnih tijela i provedbenih ustanova na području koordinacije sustava socijalne sigurnosti“ koji je otvoren krajem studenog 2011. godine.

Twining partneri u ovom projektu su kolege iz Agencije za socijalno osiguranje i Ustanove za nadzor prava po osnovi nezaposlenosti Kraljevine Švedske, koji će tijekom 15 mjeseci prenositi svoja znanja i iskustva našim stručnjacima predviđenim za rad na poslovima koordinacije. Kod zatvaranja poglavlja 2. „Sloboda kretanja radnika“ bilo je potrebno osigurati kapacitete za primjenu pravila o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti, kako bi osobe koje koriste pravo slobode kretanja odnosno rade u više država članica, omogućilo da svoja prava iz područja socijalne sigurnosti koriste u svakoj članici na isti način. Republika Hrvatska je na tom području izgradila adekvatnu administrativnu strukturu i pojačala kapacitete.

Vlada Republike Hrvatske je u svrhu provedbe donesenih dokumenata osnovala Meduresornu skupinu za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti pri Ministarstvu gospodarstva rada i poduzetništva. Isto tako osnivale su se i educirale određene organizacijske jedinice u pojedinim ministarstvima i ustanovama za poslove u svezi provedbe propisa Europske unije, te se implementirao Twining projekt.

Cilj ovog projekta je utvrditi i ojačati naše kapacitete za primjenu europskih uređaba za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti, te uspostaviti strukture na području koordinacije za učinkovitu primjenu.

Projekt obuhvaća organizaciju seminara za obuku službenika koji će direktno raditi na primjeni propisa Europske unije za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti, nakon koje će edukacije ti isti službenici podučavati druge službenike i tako osiguravati kontinuitet. Izradit će se potrebne analize o utjecaju slobode kretanja radnika na sustav socijalne sigurnosti, a provest će i aktivnosti na podizanju svijesti o slobodi kretanja radnika i mogućnostima za hrvatske građane nakon pristupanja Republike Hrvatske u punopravno članstvo EU.

U situaciji intenzivnog otvaranja granica sloboda kretanja osoba zauzima značajno mjesto, jer mobilnost radne snage postaje dio europskog gospodarstva zajedno s mobilnošću dobara i kapitala.

Europska unija je danas, 60 godina od svog osnutka, sastavljena od 27 država članica koje ukupno imaju oko 474 milijuna stanovnika. Pregovori s Republikom Hrvatskom su dovršeni. EU ima mnoge značajke konfederativnog uređenja jer su države članice na nju prenijele neka svoja suverena prava i na taj način ograničile svoje ingerencije, što je uređeno Lisabonskim ugovorom, Ugovorom o EU, Ugovorom o funkcioniranju EU i Ugovorom o osnivanju europske zajednice za atomsku energiju. EU je utemeljena na temeljnim vrijednostima: trajni mir, jedinstvo te solidarnost i sigurnost (implicira i socijalnu), a te se vrijednosti čuvaju na osnovi propisa koji ih detaljno definiraju i uređuju.

O Europskoj uniji

EU temelji se na sljedećim osnovnim slobodama: slobodi kretanja radnika, slobodi nastane, slobodi pružanja usluga te slobodi kretanja dobara i kapitala. Iznimno, sloboda kretanja radnika može biti ograničena u odnosu na zapošljavanje državljana novih država članica dijelom određenog razdoblja (najviše do 7 godina).

Tijela EU:

– Tijela koja imaju zakonodavnu funkciju su Europski parlament koji predstavlja europske državljane čiji su predstavnici od njih izravno birani, Vijeće EU koje predstavlja pojedine države članice i Europska komisija koja zastupa interese EU kao cjeline. Ostala tijela su EU: Europski sud pravde, Europska središnja banka te Revizorski sud.

Administrativna komisija za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti sastavljena je od po jednog predstavnika svake države članice, a bavi se pitanjima upravno –pravne naravi i tumačenjem propisa s područja koordinacije sustava socijalne sigurnosti. Donosi odluke i preporuke kojima osigurava jedinstvenu primjenu osnove uredbe i zadužena je za razvijanje dobre suradnje između ustanova država članica. U najvišem stupnju je nadležna za

donošenje odluka u slučaju usuglašavanja stavova o nadležnosti među državama članicama kada nadležne ustanove i tijela država članica nisu uspjele postići međusobni dogovor.

Tijelo uspostavljeno pri Europskoj komisiji je *Administrativna komisija za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti* (skraćeno: Administrativna komisija), na osnovi Uredbe 883/04 (Glava IV), pri kojoj djeluje Tehnička komisija, Financijska revizija, Savjetodavni odbor, a također Administrativna komisija osniva radne skupine ili tzv. «ad hoc» skupine za pojedina stručna pitanja. Administrativna komisija je sastavljena od po jednog predstavnika svake države članice, a bavi se pitanjima upravno –pravne naravi i tumačenjem propisa s područja koordinacije sustava socijalne sigurnosti. Ipak, ako o istom pravnom pitanju postoji tumačenje Europskog suda pravde, onda ono ima prednost pred tumačenjima Administrativne komisije.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju

Već Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica (u daljnjem tekstu: Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju), čijim je potpisivanjem 29. listopada 2001. započeo postupak pridruživanja Republike Hrvatske Europskoj Uniji, a koji je stupio na snagu 1. veljače 2005. godine, sadrži odredbe koje se odnose na koordinaciju sustava socijalne sigurnosti. Naime, Glava V. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju regulira kretanje radnika, poslovni nastan, pružanje usluga i kapital. Opća odredba članka 45. u okviru poglavlja I. Kretanje radnika, zabranjuje svaku diskriminaciju hrvatskih državljanina u usporedbi s EU državljanima na temelju državljanstva u pogledu radnih uvjeta, naknade za rad ili otpuštanja s radnog mjesta, ukoliko se radi o *zakonitom zaposlenju*. Odredba članka 47. regulira koordinaciju te se navodi kako će se utvrditi pravila za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti za radnike s hrvatskim državljanstvom koji su zakonito zaposleni na teritoriju neke države članice i za članove njihovih obitelji koji na tom teritoriju zakonito borave, odlukom Vijeća za stabilizaciju i pridruživanje, koja neće imati implikacija ni na kakva prava ili obveze iz dvostranih sporazuma ako oni predviđaju povoljnije uvjete. Predviđeno je da se Odlukom Vijeća osigura zbrajanje razdoblja osiguranja, zaposlenja ili boravka radnika u različitim državama članicama radi ostvarivanja prava na mirovinu i rentu za slučaj starosti, invalidnosti i smrti, kao i radi ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu radnika i članova njihovih obitelji. Također je propisano da se sve mirovine i rente za slučaj starosti, invalidnosti i smrti slobodno prenose u visini utvrđenoj od strane države koja iste isplaćuje, uz iznimku nedoprinosnih davanja, te je predviđena isplata obiteljskih davanja (za RH to se odnosi na doplatu za djecu) bez ograničenja. Odredba predviđa isti način postupanja prema radnicima koji su državljani države članice, a zaposleni su ili borave na području Republike Hrvatske.

Na ovaj način postavljeni su temelji za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti između RH i država članica EU, iako samo sklapanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju nije značilo ujedno i uspostavu slobodnog kretanja radnika iz Republike Hrvatske u državu članicu EU. Međutim, odredbom članka 46. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju dana je mogućnost dvostranog uređivanja zapošljavanja hrvatskih radnika u državama članicama EU, vodeći računa o situaciji na tržištu rada, a prema uvjetima utvrđenim njihovim zakonodavstvom.

Ovaj je sporazum trebao poslužiti kao priprema za buduću koordinaciju sustava socijalne sigurnosti, a također i moguću raniju primjenu, da je Republika Hrvatska iskazala spremnost da primjenjuje pravila koordinacije. Međutim, kako su administrativni kapaciteti Republike Hrvatske bili nedostadni za primjenu spomenutih odredaba, što se pokazalo u tijeku pregovaračkog postupka, predložena Odluka Vijeća nikada nije stupila na snagu.

Poglavlje 2. – Sloboda kretanja radnika

Poglavlje 2. *acquisa*, pod naslovom "Sloboda kretanja radnika", obuhvaća tri veća podsustava propisa i aktivnosti.

1. Pristup tržištu rada – uređuje pitanja prebivališta i zapošljavanja stranaca, izvedena prava članova obitelji u odnosu na prebivalište i boravak te jednakost postupanja prema državljanima druge države članice kao prema vlastitim državljanima (načelo nediskriminacije) i povezana pitanja
2. EURES – elektronički sustav EU namijenjen zapošljavanju te
3. Koordinacija sustava socijalne sigurnosti (mirovinsko osiguranje, doplatak za djecu, zdravstveno osiguranje i zaštita, davanja za nezaposlenost).

Koordinacija vs. harmonizacija sustava socijalne sigurnosti

Jedan od glavnih ciljeva EU je unapređenje slobode kretanja europskih građana, posebice radnoaktivnih osoba. Istodobno, svaka država članica zadržava vlastiti sustav socijalne sigurnosti i nije ga dužna ujednačivati – *harmonizirati* – sa sustavima ostalih država članica, stoga su potrebni pravni instrumenti koji bi omogućili ostvarivanje prava iz sustava socijalne sigurnosti osobama koje ostvaruju pravo slobode kretanja unutar EU – instrumenti *koordinacije* sustava. Radi povezivanja – koordinacije – sustava, osim uređaba primjenjuju se i neki drugi pravni instrumenti EU, kao što su odluke Administrativne komisije i presude Europskog suda pravde. Različito od toga, direktive i preporuke se primjenjuju sa svrhom ujednačivanja – *harmonizacije* sustava te njihova primjena iziskuje izmjene unutarnjeg zakonodavstva i pravne prakse država članica.

Koordinacija sustava socijalne sigurnosti

Koordinacija između *dviju* država temelji se na dvostranim ugovorima o socijalnom osiguranju. Za razliku od toga, uredbe EU koordiniraju sustave *dviju i više* država pod uvjetom *migracijske* klauzule – pod uvjetom da se na osobu primjenjivalo zakonodavstvo najmanje dviju država članica, jer upravo to kvalificira osobu kao radnika *migranta*.

Bez *migracijske klauzule*, u slučaju kada je osoba zaposlena, obavlja samostalnu djelatnost ili prebiva samo u *jednoj* državi članici – *nema koordinacije* sustava te se primjenjuje samo nacionalno zakonodavstvo jedne države članice.

Pravni temelji za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti je *članak 48. Lisabonskog ugovora* koji govori o usvajanju mjera na području socijalne sigurnosti radi omogućivanja slobodnog kretanja radnika. U tom smislu navodi se kako Europski parlament i Vijeće osiguravaju sustav kojim se zaposlenim radnicima i samostalnim djelatnicima migrantima, kao i uzdržavanim članovima njihovih obitelji, jamči zbrajanje ukupnih razdoblja navršenih na temelju zakona više država članica radi stjecanja prava na odgovarajuće davanje, kao i određivanje visine tog davanja, te isplatu tog davanja osobama koje prebivaju na području država članica.

Propisi s područja pristupa tržištu rada i slobode kretanja osoba unutar EU koja je jedna od četiri osnovne slobode zajamčene u EU (osim slobodnog kretanja dobara, usluga i kapitala), povezani su propisima o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti, jer uređuju mnoga tzv. prethodna pitanja, kao npr. državljanstvo, prebivalište, pravo nastana, pravo boravka u državi članici – u svojstvu nezaposlene osobe koja traži posao, u svojstvu nezaposlene osobe koja ne traži posao, ali ima dovoljno sredstava za život, u svojstvu zaposlene osobe ili samostalnog djelatnika. Prebivalište je usko povezano s ostvarivanjem mnogih prava iz sustava socijalne sigurnosti, uključujući i davanja iz socijalne skrbi (koja nisu uključena u koordinaciju sustava socijalne sigurnosti) te je važan element za određivanje nadležne države za pružanje davanja na temelju koordinacije sustava socijalne sigurnosti. Pitanje prebivališta i boravka uređeno je na različite načine u državama članicama pa je EU donijela propise koji ujednačuju pristup na tom području.

Jedna od najvažnijih karakteristika tih propisa je načelo jednakosti postupanja prema državljanima druge države članice kao prema vlastitim državljanima u odnosu na zapošljavanje i prebivalište te propisi koji se odnose na jednakost postupanja prema državljanima trećih država za vrijeme dok imaju zakonito prebivalište u državi članici EU, u kontekstu slobodnog kretanja radnika. Europski sud pravde je utemeljio mnoge svoje presude na načelu jednakosti i nediskriminaciji na osnovi državljanstva, mnoge od njih se odnose i na područje koordinacije sustava socijalne sigurnosti i povezane su s primjenom Uredaba 1408/71 i 574/72. S obzirom na mogućnost da zbog raznovrsnosti nacionalnih propisa o prebivalištu nije moguće odrediti prebivalište osobe niti u kombinaciji s propisima EU o prebivalištu i pravu nastana, Uredba 987/09 –provedbena uredba za Uredbu 883/04 – uređuje mogućnost i kriterije za određivanje prebivališta osobe pomoću diskrecijske ocjene ustanove koja vodi postupak u sklopu priznavanja prava s područja koordinacije sustava socijalne sigurnosti.

Nadležnosti Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje na području međunarodne suradnje

U Direkciji

– Sudjelovanje u međudržavnim pregovorima i pregovorima s inozemnim nositeljima socijalnog osiguranja radi sklapanja novih i provedbe postojećih ugovora o socijalnom osiguranju; provođenje zdravstvenog osiguranja sukladno odredbama sklopljenih međunarodnih ugovora te obračun troškova zdravstvene zaštite inozemnih nositelja; pružanje međunarodne pravne pomoći u provedbi međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, po pristupanju EU svi navedeni poslovi će se nastaviti provoditi i u odnosu na države članice EU

– Praćenje propisa Europske unije te poslovi vezani uz izmjenu tih propisa radi njihova usklađivanja s pravnom stečevinom Europske unije

– Kontrola, usmjeravanje i koordinacija rada područnih ureda HZZO –a u području međunarodnih ugovora te uskoro pravne stečevine Europske unije

U područnim uredima

– Provođenje zdravstvenog osiguranja sukladno međunarodnim ugovorima o socijalnom osiguranju

– Obračun i povrat troškova zdravstvene zaštite inozemnih nositelja

– Izdavanje potvrda o korištenju zdravstvene zaštite u inozemstvu

– Provođenje poslova vezanih uz izaslane djelatnike

– Donošenje rješenja po zahtjevima osiguranika za naknadu troškova zdravstvene zaštite korištene u inozemstvu

Priredile: **Veronika Laušin**, dr. med. i
Martina Furlan, dipl. iur.

*Povodom nadolazećih blagdana,
dragim umirovljenicima i njihovim obiteljima*

želim

*blagoslovljen Božić,
te sretnu 2012. godinu uz puno zdravlja
i osobne sreće!*

*Tihomir Strizrep, dr.med.
ravnatelj Hrvatskog zavoda za
zdravstveno osiguranje*

Dr. sc. Anica Jušić, umirovljena sveučilišna profesorica neuropsihijatrije: Zašto je nastao hospicijski pokret i što je bit palijativne medicine, II. dio (Nastavak iz prethodnog broja i završetak)

Ujedinjenom Kraljevstvu je definirano što mora dati specijalistička palijativna skrb, a što radi bilo tko drugi. Svakako će socioekonomska i kulturalna rješenja biti jednako važna kao i medicinski naponi, kako bi se postiglo značajno proširenje palijativne skrbi (Stjernsward i Clark). Isto će tako važno biti postaviti standarde bez obzira tko plaća uslugu. Treba cijelu populaciju primjereno opskrbiti i zato mora biti moguće ispitati što je dano i komek.

U zaključku autor ističe što palijativna skrb mora postići za svoje bolesnike:

»1. znati kad smrt dolazi i razumjeti što se može očekivati; 2. zadržati nadzor nad onim što se događa; 3. imati osigurano dostojanstvo i privatnost; 4. provjera boli i drugih simptoma; 5. imati mogućnost izbora o mjestu smrti (kod kuće ili bilo gdje drugdje); 6. imati pristup informaciji ili ekspertizi, bilo koje vrste ako je potrebna; 7. imati pristup bilo kojoj potrebnoj emocionalnoj ili duhovnoj potpori; 8. imati pristup hospicijskoj skrbi u svakoj lokaciji, ne samo u bolnici; 9. imati nadzor nad prisustvom i tko sudjeluje u završetku; 10. imati vremena oprostiti se; 11. biti sposoban otići kad je vrijeme za odlazak, umjesto proživljavati beskrajno produživanje života.«

U završetku autor ponovno citira Stjernswarda i Clarka: **»Potrebno je da onima koji odlaze iz života posvetimo istu onu skrb i pažnju koju dajemo onima koji ulaze u život. To se može postići.«**

U istom Zborniku tiskan je i članak **Michaela Wrighta** uskog suradnika **Davida Clarka**: *Palijativna skrb u globalnom kontekstu: pogled iz Međunarodnog opservatorija o skrbi za kraj života*. Citirala bih rečenice. »Skrb za umiruće je postala globalni problem, tjedno na svijetu umire više od milijun ljudi. U devetnaestom stoljeću se put do smrti produžio. Oblikovala se nova socijalna grupa — grupa umirućih. U vezi s time oblikuju se posebne ustanove i grupe ljudi koji se za njih skrbe«. U vrlo zanimljivom nizu niže podatke u vezi pokretača, država i kontinenta te tipova službi palijativne skrbi. Dalje opisuje povod ovih sustavnih analiza.

Zanimanje za međunarodni razvitak palijativne skrbi povećao se kad je **Kathleen Foley** (OSI, NY) zatražila od Davida Clarka da pokrene pregled razvitka hospicija i palijativne skrbi duž Centralne i Istočne Europe i država nekadašnjeg Sovjetskog saveza, područja koje obuhvaća više od 400 milijuna ljudi. Cilj »Internatio-

nal Observatory on End of life Care«, Sveučilište Lancaster, UK, je bio odrediti razinu palijativne skrbi, identificirati edukaciju iz palijativne skrbi, ustanoviti je li ili nije palijativna skrb prihvaćena unutar zdravstvene politike i identificirati »lučonoše« dobre prakse. Od 29 država, Poljska je imala toliko službi palijativne skrbi kao ostalih 27 zajedno. 221 služba za kućne posjete je bila u 17 od 28 država, 172 službe s krevetima u 13 država, 5 bolničkih potpornih timova (hospicijski mobilni timovi) je registrirano u 4 države od 28. Od 50 službi za djecu u 9 država, 30 ih je bilo Poljskoj, a 10 u Rumunjskoj.

Jedan od vodećih pionira i stručnjaka palijativne skrbi Poljske, profesor onkologije i palijativne medicine u Poznanu, **Jacek Luczak**, bio je nekoliko puta gost predavač na našim palijativnim konferencijama (sastancima) simpozijima u Zagrebu ili Karlovcu i konačno na Prvom kongresu Hospicij i palijativna skrb, u Zagrebu. S druge strane čitav niz suradnika hospicijskog pokreta u Hrvatskoj bio je na jednodnevnom tečajevima iz palijativne skrbi u Poljskoj, i to na nekoliko mjesta. Ono što bi posebno istakla, to je citat iz njegovog predavanja s »Prvog kongresa«, pod naslovom: *Integracija palijativne skrbi u službeni sistem politike nacionalne zaštite zdravlja u tranzicijskim zemljama*. Govorio je o NGO (Nongovernmental Organisation) i njihovoj integraciji u NHS (National Health System) u Poljskoj. citat je iz nabrajanja zakonskih dostignuća: **»2006. — palijativna, hospicijska skrb — je specifična zdravstvena služba, koju treba odijeliti od dugotrajne skrbi kroničara i mora se bezuvjetno financirati iz zdravstvenih fondova«**. Na žalost brkanje ovih pojmova je jedna od osnovnih zabluda aktualne politike u tzv. palijativnoj medicini u RH.

Mi u Hrvatskoj

Na žalost nakon svih promidžbenih akcija članova hospicijskog pokreta, ovog ili onog oblika, aktualno se govori/predaje uglavnom o suportivnoj i palijativnoj terapiji kroničara i njihovoj rehabilitaciji. Razlog je vjerojatno i nerješeni problem vlastitog stava spram tabuizacije smrti i pomanjkanja vlastitih iskustava o umiranju. Suportivno i palijativno liječenje je sigurno važno, i mi smo ga od davnina primjenjivali u većini aktualnih medicinskih struka pod imenom »simptomatska terapija« i »psihološka podrška«, opet u aktualno mogućem opsegu. Danas s neusporedivo većom ponudom i lijekova (posebno analgetika) i postupaka i dodataka

prehrani, ovo se područje značajno proširilo. Proširilo se i područje bolesti u kojima se može čak i uzročno liječiti ili barem radikalno zaliječiti (najnoviji oblici kemoterapije, zračenja ili transplantacija, enzimski supstitucija itd.). Ima i sve veći broj psihoterapeuta za psihološki suport, jer ima više psihoterapeuta — psihijatarata, a i psiholozi se sve više uključuju u psihoterapiju. Osim toga, i pojam palijacije se daleko udaljio od prvotnog tumačenja **Balfoura Mounta**, tvorca naziva i osnivača prve kanadske palijativne službe 1975.

U RH se govori npr. »o našoj obavezi pobrinuti se o 80.000 oboljelih od Alzheimerove bolesti«. Sigurno je to vrlo važan problem, problem su i tolike neurološke bolesti koje dovode do nepokretnosti, kao i niz bilo kardioloških ili pulmonalnih ili renalnih kroničnih bolesti. Ali to je zasebni i jedan od mnogih, u Hrvatskoj neprimjereno riješenih zdravstvenih problema. Na već citiranom »Prvom kongresu« **Svjetlana Čala**, poznati stručnjak za dijalizu, kaže **»da je u Hrvatskoj paradoksalna činjenica da je lako doći do dijalize — skupog postupka, ali do relativno jeftine palijativne skrbi, za one, koji iz ovih ili onih razloga nemaju indikaciju, praktički je nemoguće doći«**.

Sve je to vrlo važno, ali nije osnovni problem hospicijskog pokreta i palijativne medicine. Njihov je osnovni problem — umiranje. Osnovni je problem vezan uz novu bolesničku skupinu — skupinu umirućih. Dijagnoza je ovdje sporedna, zajedničko je suočavanje pojedinca i obitelji s gubitkom/krajem života. Ova novonastala grupa bolesnika traži specijalan pristup, u mnogočemu bitno različit od grupe kroničara. Metaboličke promjene su tu kompleksne, a o mentalnim da ne govorimo. U svijetu se opetuje činjenica da se uz primjerene postupke oboljeli od progresivnih neuromuskularnih bolesti mogu dovesti i do svjetski paraolimpijskih medalja. Naravno u situaciji gdje se mnogi od njih u Hrvatskoj bore za golo preživljavanje, o primjerenim »kronikarijima« za nepokretne, uz mogućnost fizičke i psihološke rehabilitacije, nema smisla ni raspravljati.

Za one koji su češće prisustvovali umiranju, smrt je nešto što krije premnogo tajni. Tajne koja počinje onim pitanjem kad ona zapravo nastupa: je li to, kako je na toliko mjesta prihvaćeno, trenutak »cerebralne smrti«, bez obzira na zadržanu srčanu akciju? Otkrivaju se savršenije dijagnostičke metode i činjenice. Dokle će nas one dovesti? Što je prividna/reverzibilna smrt?

Piše: **Biserka Budigam, prof.**

Evo nas opet na kraju jedne burne godine. Čini mi se da je svaka godina bila sve burnija i burnija u ovih naših posljednjih dvadeset godina. Ili smo mi stariji pa nam se

čini da godine brže prolaze ili ne možemo više »konzimirati« svu količinu događanja oko nas. Sve u svemu, kad se radi o nama, starijim osobama, uvijek nas podsjećaju statistike da postajemo sve starija nacija (i ne samo mi!), da je to naime trend u cijelome svijetu i da treba nešto učiniti da se iskoriste naše preostale životne godine u što konstruktivnijim aktivnostima ili pak samo u smjeru da smanjujemo troškove zdravstvenih fondova za naše liječenje. S jedne je strane dakle intencija da što duže budemo radno aktivni, a s druge da se umanje svi oni čimbenici koji utječu na zdravstveno stanje starijih osoba.

Statistika kaže da je u Hrvatskoj 2001. godine bilo 693.540 ili 15,7% starijih od 65 godina. 2004. 16,5%, sada nas ima već više od 17%, a projekcije su da će nas na kraju desetljeća biti više od 20%.

Podsjetit ću da se u Europi svake godine naglasak stavlja na neki od društvenih problema ili na probleme određene skupine ljudi. Tako je 2010. bila europska godina borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti (problem siromaštva sve više pogađa upravo najstarije osobe), 2011. bila je europska godina volontiranja i opet se indirektno nastojalo pomoći među ostalim i starijim osobama uz pomoć volonterskih organizacija.

Ova, nadolazeća 2012. godina bit će **Europska godina aktivnog starenja i solidarnosti između generacija**.

Naime Vijeće europske unije je u Luxemburgu 7. lipnja 2010. godine donijelo Zaključak kojim se pozivaju zemlje članice Europske unije da 2012. godinu posvete aktivnom starenju i solidarnosti između generacija.

Udruga Pragma organizirala je susret predstavnika Ministarstva obitelji i međugeneracijske solidarnosti, Ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i udruge civilnog društva koje se bave problemima starijih osoba.

Iako je sastanak zakazan u petak u 17 sati iznenadio me velik broj prisutnih, naročito onih još radno aktivnih, upravo zbog vremena pred vikend i izvan radnog vremena.

Ciljevi su Europske godine 2012.: podizanje svijesti o vrijednosti aktivnog starenja, naglašavajući doprinos starijih za društvo i gospodarstvo — mobiliziranjem sveukupnih potencijala; razmjena ideja i primjera dobre prakse o tome kako najbolje promovirati politiku aktivnog starenja i solidarnosti između generacija, po-

Na kraju 2011. godine...

nuditi okvir za djelovanje kako bi se omogućilo državama — članicama i zainteresiranim stranama za razvoj konkretnih aktivnosti poticanja aktivnog starenja i solidarnosti između generacija.

Promicanje aktivnog starenja i solidarnosti između generacija uključuje: stvaranje boljih mogućnosti i radnih uvjeta koji će omogućiti ženama i muškarcima u kasnim 50-im i iznad, da igraju svoju ulogu na tržištu rada, borbu protiv socijalne isključenosti aktivnim sudjelovanjem starijih u drštvu, poticanje zdravog starenja, povezivanje različitih područja življenja: zapošljavanja, zdravstvene skrbi, socijalnih usluga, obrazovanja odraslih, volonterstva, stanovanja, usluga i prijevoza, kao i podizanje javne svijesti o načinima rješavanja problema s kojima se stariji suočavaju.

Svrha je educirati lokalne vlasti, socijalne partnere i organizacije civilnog društva koje pronalaze svoju ulogu u promicanju aktivnog starenja, mogućnosti planiranja kampanja i aktivnosti oko ove teme.

Kao *vrste aktivnosti*, predviđene su konferencije, obrazovne kampanje, širenje dobre prakse i istraživački rad. Gotovo sve države članice imaju već imenovane nacionalne koordinateure za organizaciju aktivnosti na nacionalnoj razini i trebaju suradnju uskladiti sa svojim kolegama iz drugih država — članica EU-a i Eurpske komisije.

Gospođa **Romana Galić**, zamjenica pročelnice Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, upoznala je prisutne s aktivnostima koje ovaj Ured organizira u svrhu rješavanja nekih problema i poboljšanja životnih uvjeta starijih osoba.

Naglasila je kako u Zagrebu postoji 11 domova za stare i nemoćne u vlasništvu Grada (osiguravaju smještaj za 1.600 osoba), 21 privatni i 21 obiteljski dom (za smještaj oko 5.100 osoba). Prikazan je i kratki film o aktivnostima koje su organizirane u 11 domova za stare i nemoćne osobe u vlasništvu Grada Zagreba i u gerontološkim centrima koji su pri ovim domovima.

U programu za 2012. godinu predviđaju organizirati povjerenstvo za starije osobe i njihove probleme, te izdati novi 4. po redu Vodič za starije osobe grada Zagreba.

Gđa **Julija Radić**, koordinatrica Uprave za međugeneracijsku solidarnost, Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, naglasila je kako oni realizacijom programa koje provode na području cijele RH imaju 91 ugovor s pružateljima pomoći u 160 lokalnih zajednica, a preko 15.500 starijih osoba koristi neke od oblika njihovih pomoći. Pritom je naglasila da su na realizaciji programa, osim volontera, zaposlili i 1040 osoba, uglavnom žene iz lokalne zajednice koje su spadale u kategoriju teže zapošljivih

(preko 50 godina starosti, bez stručne spreme), te da godišnje za ovu svrhu izdvajaju 46.000.000,00 kuna.

U raspravi je svoje potrebe i iskustva podijelila i predstavnica Udruge obitelji oboljelih od Alzheimerove bolesti, Matice umirovljenika, »Prisutnost« te članovi UO »Pragme«. Ja sam na kraju primijetila da sam gotovo jedina starija od 65 godina i da mi u Sindikatu umirovljenika imamo niz programa »stari za starije« za pomoć starijim sugrađanima (naročito program za pomoć i njegu u kući teško pokretnim i nepokretnim osobama u lokalnoj zajednici i tečaj za pomoć i njegu u kući), ali kako smatramo da se veća mogućnost mora pružiti starijim osobama u cilju cjeloživotnog obrazovanja, naročito informatičkih znanja, ali i učenja stranih jezika i novih tehnika za ispunjavanje slobodnog vremena i za očuvanje tjelesnog i duševnog zdravlja.

U očekivanju (nadamo se bolje) 2012. godine treba se podsjetiti na ono što smo imali tijekom ove godine kad smo imali dva programa za koja smo dobili osjetno manja sredstva nego ranije od Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. Aktivnosti u našim podružnicama su se odvijale po programima koje je izradila svaka podružnica posebno. Aktivnosti u podružnicama su također bile nešto manjeg opsega zbog sve lošijih materijalnih mogućnosti pojedinaca, ali i podružnica u cjelini. Najteže su se organizirali izleti u kojima participiraju svojim sredstvima sami korisnici. Ipak, redovno smo se sastajali i priređivali razne domjenke te susrete uz pjesmu i ples. Svoje smo aktivnosti prezentirali na Tjednu udruga, a na Gerontološkom tulumu. Obilazili smo svoje bolesne članove uz skromne poklone za prigodne blagdane, pružali smo pomoć teško pokretnima i nepokretnim osobama u susjedstvu. Nove vještine i znanja stjecali smo na informatičkim tečajevima i na tečaju za pomoć i njegu u kući. Dolazili smo u naše Polivalentno savjetovalište po pravne savjete kod našeg pravnika i na razgovore kod psihologinje. Rješavali smo zajednički sve nagomilane probleme.

Radili smo kao i obično, ljutili smo se svakodnevno na porast troškova života, na zamrznute mirovine, na slabosti u našem zdravstvenom sustavu, na poneku novu bolest. Tugovali smo za umrlim prijateljem, rođakom ili nekim članom uže obitelji. Ali nikada nismo izgubili nadu u sutra. Uvijek smo pronalazili put i opet ćemo ga pronaći.

Želim vam radostan i blagoslovljen Božić, a u novoj 2012. godini, Europskoj godini aktivnog starenja i solidarnosti između generacija, mnogo zdravlja i »odmrznute« novine.

2. sportske igre Sindikata umirovljenika Istre održane u Poreču

U subotu 8. listopada 2011. održane su u Poreču 2. sportske igre Sindikata umirovljenika Istre. U prisustvu 300 sudionika u dvorani Intersport-centra Zelenne Lagune, igre su svečano otvorili dogradonačelnica Grada Poreča gospođa **Štifanić**, potpredsjednik Sindikata Hrvatske gospodin **Vladimir Buršić**, a predsjednik podružnice Poreč, gospodin **Aldo Jurcan**, proglasio je igre otvorenima. Uvaženi gosti istaknuli su važnost ovakvih druženja za umirovljenike, a napomenuto je i da Grad Poreč čini sve kako bi starijim osobama olakšao život na području grada. Svečano otvaranje uveličale su plesne skupine »Loza« iz Funtane i »Freedom« iz Poreča koje su svojim izvedbama oduševile sudionike igara.

Nakon svečanog otvaranja ekipe su se uputile na »borilišta« s motom da je važnije sudjelovati, a manje važno tko će pobijediti.

Održana su natjecanja u stolnom tenisu, boćanju, kartanju i pikadu. Najviše uspjeha imali su umirovljenici Novigrada i Pule. Pula je s 200 bodova osvojila prvo mjesto u ukupnom poretku.

Ovogodišnji sportski susreti Sindikata umirovljenika Istre prošireni su izložbom radova umirovljenika Naime, budući da nisu svi sportski tipovi, neki su umirovlje-

nici svojim sportskim kolegama pokazali čime se bave upriličivši izložbu. Bilo je tu slika u raznim tehnikama, skulptura, predmeta ukrašenih decoupage tehnikom, kamenih i drvenih radova, te ručnih radova od konca.

Na svečanom otvorenju u hotelu Molindrio, **Denis Mikatović Jugovac** i **Dorijana Čitar** zapjevale su par istarskih pjesama, a učenik 4. razreda Osnovne škole Poreč, **Ruben Deković** recitirao je pjemicu o svojoj noni. Izložbu je postavila predsjednica Likovne udruge Poreč **Ester Diklić**, a otvorila ju je **Neta Žiković** koja je u svom obraćanju prisutnima naglasila da ova mala izložba znači jako puno jer je ovo tek početak nečega što će sigurno u narednim susretima narasti.

Izložba je trajala do okončanja sportskih susreta, a onda je, nakon podjele priznanja, pehara i medalja, druženje svih sudionika nastavljeno uz bogatu večeru i odličnu muziku do kasno u noć. Svi sudionici posebno su istaknuli visoku kvalitetu koju je pružio hotel Molindrio.

U toku zabave je, na prijedlog **Nete Žiković**, s oduševljenjem Pula prihvaćena kao mjesto za organizaciju 3. sportskih igara Sindikata umirovljenika Istre sljedeće godine.

Aktivnosti SUH—ova članstva Podružnice Sikirevci u 2011. godini

Odmah iza novogodišnjih blagdana raspodijelili smo doznačena sredstva našim umirovljenicima iz proračuna Općine Sikirevci u vidu božićnih darova. To su bili umirovljenici u našoj općini limitom mirovine do 1500 kn. Podijelili smo 10.000 kn na 100 osoba. Nakon podjele sredstava angažirali smo se oko prikupljanja članarine i upisu novih članova. Prisustvovali smo SUH—ovoj tribini u Sl. Brodu gdje je bio i predsjednik g. **Stjepan Krajačić**, a **Stjepan Rakitić** je prisustvovalao sjednici Glavnog odbora SUH—a u Zagrebu.

Suradnja naše Podružnice s lokalnom upravom i samoupravom je dobra što je vidljivo i u ovome izvješću. U proljeće smo organizirali izlet u Jasenovac — Lonjsko polje. Putovalo nas je 58 članica i članova. Održali smo godišnju skupštinu i proljetnu zabavu gdje je bilo 115 članova. Kasnije smo (u svibnju), organizirali hodočašće u Travnik gdje nas je hodočastilo 64. Nešto kasnije smo organizirali hodočašće u Mariju Bistricu, gdje nas je putovalo 68 osoba. Imali smo izlet i u Park prirode Papuk, u mjesecu lipnju, gdje je bilo nas 69

članica i članova. U vrijeme velikih vrućina nismo putovali sve do 14. kolovoza, kada smo nas 70 osoba u večernjim satima otputovali na hodočašće, uoči Velike Gospe, u svetište u Prkovicima (Vukovarsko—srijemska županija). Početkom rujna u pregovorima sa Županijom brodsko—posavskom organizirali smo susret umirovljenika na Petrnji — općina Sibinj povodom međunarodnog dana starih i nemoćnih osoba, gdje su se uključili i umirovljenici podružnice SUH—a Sibinj te županijska organizacija HSU—a, a pokrovitelj je bila Županija brodsko—posavska. Odaživ je bio brojčano velik. Sudionicima su podijeljene diplome za osvojeno 1., 2. i 3. mjesto na natjecanjima po disciplini, a svima drugima koji su se natjecali dodijelili smo zahvalnice. Sve je proteklo u najboljem redu.

Treba napomenuti da smo organizirali jesensku zabavu u našoj Podružnici, to inače organiziramo najviše radi onih članova koji nisu u mogućnosti putovati s nama na izlete i hodočašća. Kroz godinu vodimo evidenciju i brigu o našim članovima tako da im za rođendan obvezno

čestitamo (telefonski), a kada nam umre član, kupimo vijenac. Od ove godine dostavljamo i 250 kuna u kuću članovima obitelji jer smatramo da je ovako korisnije.

Organizirali smo i odlazak umirovljenika iz Vrpolja na Brijune autobusom te Sl. Šamac u Bizovac gdje smo platili autobuse sredstvima Brodsko—posavske županije.

Na kraju ovog izvješća moramo reći i da smo uputili zamolbu za 10.000 kn Općini Sikirevci za dodjelu božićnog dara osobama s područja naše općine. To su stare i nemoćne osobe, lošeg socijalnog statusa te djeca s invaliditetom.

U međusobnom razgovoru na Petrnji 1. listopada možemo reći da nam SUH jača i da raste sve veća zainteresiranost, jedan od pokazatelja su osobe koje su zainteresirane za osnivanje, djelovanje i rad podružnice SUH—a u svojim sredinama, to su iz Stare Gradiške, Nove Gradiške, Vrpolja, Gundinaca, Rešetara te dva mjesna odbora iz Sl. Broda.

Za Podružnicu SUH—a Sikirevci
Stjepan Rakitić

Umirovljenici SUH-a Trogir u posjetu zbratimljenim gradovima u Italiji

Na poziv SPI CGIL iz gradova Porto S. Elpidio (provincija Fermo) i OFFIDE delegacija grada Trogira koju je vodio gradonačelnik Trogira g. **Damir Rilje**, i delegacija SUH-a Podružnice Trogir koju je predvodio predsjednik, **Ivan Bakica Đildo**, kao i 35 članova SUH-a Podružnice Trogir bili su četiri dana u posjetu prijateljskim gradovima Porto S. Elpidio i OFFIDA. Na zajednički je susret pozvana i županijska povjerenica SUH-a **Danica Tomić**.

Već desetak godina između dva sindikata traje razmjena iskustava o radu i rješavanju najvažnijih pitanja starijih osoba, a zadnjih nekoliko godina na ove susrete obavezno odlazi i gradonačelnik grada Trogira zajedno sa svojim pomoćnicima. Prilikom ovog posjeta nas je najviše oduševila suradnja između Sindikata i vlasti i nebirokratsko nego partnersko ponašanje predstavnika vlasti prema Sindikatu.

Prvi dan rano ujutro stigli smo u talijansku luku Ankonu, smjestili se u kamp »Le Mimoze« koji je najveći turistički kamp s bujnom vegetacijom. Odmah nakon smještaja otišli smo u slikoviti gradić Offida gdje smo imali dvosatni sastanak s gradonačelnikom grada Offide i članovima SPI CIGIL. Tu smo razmijenili iskustvo u radu sa starijim osobama i suradnji Sindikata i grada. Na kraju razgovora su razmijenjene knjige o povijesti Offide i Trogira. Offida je poznati grad po čipkama i domaćini su nam omogućili posjet muzeju čipke. Tu smo vidjeli radove stare više od 300 godina i alat pomoću kojeg su se pedantno izrađivali predmeti od čipke. Nakon obilaska povijesnih znamenitosti grada uputili smo se u vinski podrum gdje smo prisustvovali prezentaciji prerade grožđa u vino. Kasno navečer smo imali susret sa ženama koje volontiraju i pomažu starijim ženama koje su u stanju neke potrebe. Ovom susretu su prisustvovala mlade žene koje su zaposlene na rukovodećim mjestima u Općini, ali bezrezervno poslijepodne volontiraju s raznim grupama žena. Saznali smo da se zalažu za jednakost spolova i bore protiv nasilja te aktivno rade na projektima pripreme za staračke dane. Aktivno rade i na osta-

lim zanimljivim projektima kako bi dobili znatna sredstva iz evropskih fondova. Na kraju sastanka domaćini su istaknuli da je za kvalitetnu suradnju Trogira i Porto S. Elpidio zaslužna gđa **Danica Tomić** županijska povjerenica SUH-a koja je tu suradnju preuzela još 2000. godine. Pohvalu je dobio i predsjednik podružnice Trogira **Ivan Bakica Đildo** koji je tu suradnju održao i stalno proširivao. Istaknuta je i značajna uloga g. **Sandra Cipollari** aktivista SPI CGIL koji svake godine organizira ove susrete u sjedištima talijanskog sindikata. Na ovom sastanku smo uvidjeli koliko je važna suradnja sindikata i grada jer kada ta suradnja funkcionira za građane se lakše i kvalitetnije mnogo toga može napraviti.

Ovaj sastanak nam je potvrdio važnost volonterskog rada općinskih djelatnika koji nakon završetka radnog vremena poslije podne, a nerijetko i navečer, rade volonterski za građane svoga grada i marginalne skupine bez ikakve naknade. Na kraju ovog dana punog dojmova članovi SPI CGIL Porto S. Elpidio su nam priredili večeru.

Drugi dan boravka naši domaćini su nas odveli u Abbazia di Plastra koji je ostatak starog samostana benediktinaca. Tu smo mnogo saznali o povijesti toga samostana i o crkvi koja se nalazi u sklopu. Iste dan smo imali sastanak u sjedištu Općine Porto S. Elpidio i tu nas je gradonačelnik upoznao s razvojnim planovima Općine kao i suradnji sa sindikatima. Nakon toga gradonačelnik Trogira je detaljno upoznao prisutne o razvojnim projektima Trogira kao i o suradnji evropskih gradova s Trogirom. Na kraju su delegacije međusobno razmijenile knjige i poklone. Stekli smo uvjerenje da vlast u ovom gradu cijeni Sindikat i odaje mu priznanje za sve što rade za svoje sugrađane, te da se Sindikat uvijek može obratiti svojoj Općini za pomoć u rješavanju problema starijih osoba.

Treći dan je bio predviđen za posjet najstarijem sveučilišnom gradu Urbinu. To je prekrasan srednjovjekovni gradić koji danas ima oko 18.000 studenata. Cijelo prije podne smo razgledavali Duždevu palaču kao i muzej koji se nalazi u istom sklopu. Članice SUH-a iz Trogira su

za večeru priredile specijalitete koje su pripremale u Trogiru — suhe srdele, mnoštvo kolača i torta od kojih je bilo najviše nadaleko poznatih trogirskih rafiola. Svi prisutni su bili oduševljeni ponudom ovih trogirskih specijaliteta. Mnogo aplauza je zaslužio i gradonačelnik Trogira koji je sa svojim glasom predvodio klapsku pjesmu Trogirana.

Četvrti dan boravka u Italiji bili smo gosti Sindikata u Anconi gdje smo cijeli dan boravili. Tu nam je domaćin bio gospodin **Eduardo Malatesta**, poznati aktivist sindikata i veliki humanist. Obišli smo mnoge znamenitosti Ankone a najzanimljiviji je bio posjet bazilici Sv. Cirila — zaštitnika ribara. Posjet je završio obilaskom trgovinskog centra prije samog ukrcaja na trajekt za Split.

Možemo zaključiti da u Hrvatskoj često ne funkcionira suradnja između sindikata i izvršne vlasti. Pozitivan primjer takve suradnje je gradska vlast Trogira koja je pružila ruku Podružnici SUH-a iz Trogira radi rješavanja pitanja starijih osoba. Stariji građani naše zemlje bi imali velike koristi kada bi i drugi gradovi slijedili primjer gradonačelnika Trogira u iskreno surađivali sa Sindikatom umirovljenika.

Danica Tomić

Trogirska Podružnica SUH-a ponovno u svojim prostorijama

Trogirski umirovljenici svečano su proslavili Dan grada i otvorili novo renovirane prostorije koje im je dodijelio Grad Trogir. Prigodom proslave, pored ostalih, nagradu Grada je dobio i predsjednik talijanskog sindikata za grad Porto san el pidio, gospodin **Sandro Cipolari**. Već 11 godina vrlo dobre suradnje s gradom Trogirom i svojim kolegama umirovljenicima Trogira dobar su razlog za ovu nagradu.

Sudjelovanje kolega iz Italije iskoristili smo da zajedno otvorimo nove renovirane prostorije koje je trogirskoj Podružnici

SUH-a dodijelio Grad. Sada smo u prigodi jednu prostoriju dodijeliti našim ženama članicama Podružnice kako bi nesmetano mogle organizirati i izvodili svoje aktivnosti.

Na rastanku predsjednik Podružnice **Ivo-Đildo Bakica** je gostima uručio veliki reljef boga sretnog trentuska Kairosa i veliku tortu sa slikom Trogira što su oni ponijeli u Italiju i počastili svoje kolege. Dogovoreno je da će ponovno doći 1. svibnja 2012. godine kako bi zajedno tradicionalno proslavili blagdan rada.

Tomislav Drezga

Trinaesti, tradicionalni susret s prijateljima

stignuto. Na svečanom skupu gostima se najprije obratio novi predsjednik SPI CGIL-e Domio **Fulvio Marchi**, zatim **Giorgio Uboni** i **Metilda Knez**. Na gostoprimstvu i toplim riječima zahvalili su predsjednik i tajnik Podružnice SUH-a Umag **Josip Juraga** i **Palmira Radmanić**. Svi su oni isk-

tanak vodstva umirovljenika Umaga i Domia radi izrade zajedničkog programa suradnje.

Na svečanom su skupu izmijenjeni i prigodni pokloni. Gosti su domaćinu poklonili lijepu maketu istarskoga kažuna, a domaćini gostima srebrenasti model Castello di Miramare u Trstu.

Za stotinu umirovljenika Umaga ovo će druženje ostati u lijepom sjećanju. Tijekom dana razgledali su staro naselje Venzone koje je 1976. stradalo od potresa i kojega je nakon obnove EU proglasila Villaggio ideale, gdje je lijepo živjeti.

U Gemoni su razgledali tradicionalni sajam što se upravo održavao toga dana s prehrambenim proizvodima iz cijele regije Friuli. Pršuti iz San Daniele, salame sirovi, kruh... bilo je dostupno kušanju i kupnji. Održana je zajednička večera i druženje.

Josip Juraga

Na trinaestom, tradicionalnom susretu zbratimljenih podružnica umirovljenika Umaga i SPI CGIL-E Domio Trst, koji je održan polovinom studenoga ove godine u Gemoni i Venzone u Friuli, okupilo se više od 200 umirovljenika iz Umaga i Domia. Ponovo su se susreli stari prijatelji evocirajući sjećanja na prve ovakve susrete te iskazujući potrebu učvršćenja svega onoga što je do sada po-

takli značenje potpisivanja Povelje o bratimljenju 1998. godine i povezanost na rješavanju problema umirovljenika. Istaknuto je da je na početku bilo značajnih aktivnosti: od edukativnih susreta zdravstvenih i socijalnih radnika Bujštine i pokrajine FVG, stručnih savjetovanja i seminara, ali i da novo vrijeme traži nove sadržaje suradnje. Podružnica SUH-a Umag predložila je zajednički sas-

Ovogodišnja loparijada nadmašila je sve prethodne

Podružnica Sindikata umirovljenika iz Sv. Ivana Zeline priredila je u dvorani »NEC« u Sv. Ivanu Zelini na samo Martinje, u petak 11. studenoga ove godine, Četvrtu svetovijansku loparijadu na kojoj se natjecalo 15 natjecateljica i 3 natjecatelja u pripremanju loparki te 8 natjecateljica i 1 natjecatelj u pripremanju zlevki, tih tradicionalnih prigorskih narodnih kolača. Ove je godine odaziv na natjecanje nadmašio sve prethodne. Natjecanje je uz nazočnost kamere TV »Jabuke« pratilo oko 120 gledatelja. Bilo bi ih i znatno više, da »Bilić boys« nisu baš u to vrijeme morali igrati dodatne kvalifikacije u Carigradu. Tako su mnoge supruge, nažalost, bile prisiljene ostati kod kuće, jer se njihovi bračni drugovi nisu mogli odlijepiti od maloga ekrana. No, naša Loparijada nije samo smotra pripremanja tradicionalnih prigorskih slastica već i prigorske kajkavske narodne kulture. Na programu ovogodišnje Loparijade bio je prigodni kajkavski igrokaz obnovljene Literarno-dramske sekcije naše Podružnice »Vu klet«, a bilo je, dakako, i krštenja mošta u izvedbi Kulturno-umjetničkog društva »Da-

nica« iz Bedenice, među kojima je bilo i članova naše Podružnice. Organizacijom ove priredbe održali smo tradiciju, koju smo započeli 2008. godine, kada smo sami sebi, ali i svem zainteresiranom pučanstvu Svetog Ivana Zeline i okolice, prihvaćanjem posebne povelje, obećali da ćemo tu manifestaciji prigorske narodne kulture ponavljati svake jeseni, sve dok nas bude služila snaga. U pripremi priredbe ove su nas godine svojim prilozima materijalno potpomogli ponajprije Grad Sveti Ivan Zelina i Zagrebačka županija kao sponkrovitelji, ali i još osam sponzora. Druženje je proteklo u veselom raspoloženju sve do 3 sata ujutro. Treba naglasiti da su se ove godine prvi put s nama družili i natjecali i naši prijatelji iz vrbovečke Podružnice, a mi ćemo godine pozivati i sve druge podružnice Sindikata umirovljenika Hrvatske s područja Zagrebačke županije, ali i iz Grada Zagreba i susjednih nam županija, baš kao i susje-

dne nam udruge Matice hrvatskih umirovljenika, sve dok nam se ne pridruže u čuvanju ove baštine narodne kulture hrvatskoga Prigorja. U pripremanju loparki ove je godine pobjednica i dobitnica zlatne medalje bila gđa **Ružica Gašparić** iz Šurdovca, dok je srebrnu medalju osvojio gđin **Stjepan Maček** iz Bedenice, a brončanu gđa **Jagica Ptiček** iz Svete Helene. U pripremanju zlevke pobjednica je bila gđa **Ivka Hađar** iz Svetog Ivana Zeline ispred gđe **Ane Antolković** iz Donjeg Orešja i gđe **Barice Bistrički** iz Biškupca, dakako, također uz odgovarajuće medalje.

Želimir Gjurašin, predsjednik

Ima li Europska unija zajednički mirovinski model? Ima! Ujednačavanje kroz umanjivanje!

Poruka sindikata: Sustav međugeneracijske solidarnosti i javnih fondova mora biti očuvan.

Piše: Jasna A. Petrović, članica Direkcije FERPA-e i predsjednica Odbora SUH-a za međunarodnu suradnju

Europska unija ima brojne zajedničke vrijednosti i standarde, posebno u odnosu spram ranjivih kategorija građana, među koje spadaju i umirovljenici i starije osobe. Međutim, Europska unija nema zajednički mirovinski model, iako ga kroz posljednjih desetak godina fragmentarno pokušava razviti kroz različite preporuke, ugovore i direktive. Trenutno se zajedničkom regulacijom pokrivaju sljedeća područja: prekogranična koordinacija mirovinskih prava za slučaj promjene zemlje stanovanja i rada; stvaranje internog tržišta i minimalnih standarda za mirovinsku štednju, minimalna jamčena prava u slučaju nesolventnosti kompanija koje uplaćuju doprinose za mirovine te antidiskriminacijska pravila za sve mirovinske stupove. Primjer takve regulative je direktiva 2003/41 o djelatnostima i nadzoru institucija za »dobrovoljno mirovinsko osiguranje čiji je pokrovitelj poslodavac«.

Također, postoje različiti dokumenti i ugovori kojima se jamče određena prava ili utvrđuju zajednički ciljevi i rokovi. Primjerice, Europska komisija u Lisabonu 2000. godine, te u Štokholmu 2001. godine usvojila zaključke kojima se posebna pozornost daje većem zapošljavanju starijih radnika i žena: **ukupna stopa zaposlenosti u EU je trebala do 2010. porasti na 70%; žena na 60%, a radnika u dobi 55 do 64 godine na 50%.**

Na žalost, postavljeni ciljevi nisu ostvareni do 2010. godine. Prema službenim podacima Eurostata, u 27 EU članica **prosječna je stopa zaposlenosti dosegla 64,2%** (manje nego 2009.!), a ciljanih 70% doseglo je samo osam zemalja: Austrija, Danska, Island, Nizozemska, Norveška, Njemačka, Švedska i Švicarska. Hrvatska je na vrlo niskih 54%. Kad je riječ o starijim radnicima, tu se dešava stanovit porast te je 2010. dosegnuta stopa zaposlenosti od 46,3%, no Hrvatska je još uvijek na niskih 37,6%. Najviše stope zaposlenosti starijih radnika zabilježene su s više od 70% u Islandu i Švedskoj.

S obzirom da Hrvatsku karakterizira isti problem starenja stanovništva dodatno pojačan visokim brojem relativno mladih umirovljenika (broj umirovljenika 55% je veći od broja stanovnika starijih od 65 godina) te niskom stopom aktivnosti stanovništva, dugoročni trendovi kretanja mirovinskih rashoda (ali ne zaboravimo i rashode za zdravstveno osiguranje) zasigurno su daleko od povoljnih. Starenje stanovništva predstavlja veliki izazov za ekonomsku, socijalnu i zdravstvenu politiku generalno, a posebno za sustav mirovinskog osiguranja.

Iako se uobičajeno smatra da zadržavanje starije radne snage umanjuje mladima mogućnost zapošljavanja, analiza je pokazala da zemlje s višim stopama radne aktivnosti starijeg stanovništva imaju i više stope radne aktivnosti mlađeg stanovništva. Nažalost Hrvatska je *outlier* s vrlo niskom stopom zaposlenosti i kod promatrane starije, a posebno kod mlađe dobne skupine.

Istodobno je očekivano trajanje života u EU u posljednjih 50 godina povećano za oko 5 godina, a do 2060. godine moglo bi narasti još za 6–8 godina, odnosno po dvije i pol godine u desetljeću. **Prosječan očekivanog trajanja života za EU 2009. godine iznosio je 78 godina za muškarce i 84 godine za žene**, no kako se životni se vijek u EU povećava 2–3 mjeseca godišnje, sve smo stariji, a sve manje radamo. 2009. godine najvišu stopu fertiliteta imale su Irska (2,07%) te Francuska, Velika Britanija i Švedska. U Hrvatskoj ljudi postaju sve stariji — 2009. je očekivana životna dob za muškarce iznosila 72,9, a za žene 79,6 godina, ali je stopa fertiliteta samo 1,4%. Starenje, bez demografske obnove, uz zabilježeni pad zaposlenosti i na europskoj razini, dovodi do krize mirovinskih sustava i javnih financija. Nadalje, od 2015. godine na dalje, predviđa se da će mortalitet bitno preskočiti natalitet, te bi 2060. godine jedan od tri Europljanina bio stariji od 65 godina, što će zahtijevati veća izdvajanja za zdravstvo, te mnoge suštinske društvene promjene. Broj starijih od 80 godina porast će do tada za 200%.

Između 1960. i 1993. prosječno vrijeme provedeno u mirovini povećano je s 13,4 na 16,5 godina (za žene na 21,6 godina). Kako bi mirovinski sustavi održali korak s projiciranim rastom očekivanog životnog vijeka do 2050. godine, **efektivna dob umirovljenja trebala bi biti povećana na oko 66,5 godina za muškarce i gotovo 66 godina za žene.**

EU bi trebala slaviti činjenicu da zahvaljujući dosadašnjim kvalitetnim politikama starenja, popraćenih rastom životnog standarda većine Europljana, sve veći broj žena i muškaraca može uživati zdrav i aktivan život sve to doista starije dobi. Ipak, već od početka 90-ih ta činjenica izaziva strah u međunarodnim financijskim institucijama, a mirovine se sve više percipiraju kao najveći razlog nestabilnosti javnih financija.

KOLAPS REFORME PO MODELU SVJETSKE BANKE

Još polovicom devedesetih godina, odmah po padu Berlinskog zida, u bivšim socijalističkim/komunističkim zemljama započeli su preko noći pritisci od strane Svjetske banke za uvođenje hitnih mirovinskih reformi zbog procjene da su mirovinski sustavi u Srednjoj i Istočnoj Europi neodrživi, ponajviše zbog sljedećega:

— **Kontinuirano pogoršanje omjera broja uplatitelja doprinosa i umirovljenika uslijed znatnog smanjivanje broja osiguranika zbog ekonomske krize i demografskih promjena (fertilitet, zaposlenost, životni vijek)**

— **Ranije prosječno umirovljenje od završne dobi zbog velikodušnih propisa za prijevremeno umirovljenje te mogućnosti ostvarenja starosne mirovine neovisno o starosti, ali i zbog prinudnog slanja ljudi u mirovine radi olakšanja gospodarskih poteškoća**

— **Niska prosječna dob umirovljenja (većinom ispod 60)**

— **Korupcija i »široka« legislativa za invalidske mirovine — široko primjenjivana definicija invalidnosti, zbog čega je mnogo osoba ostvarilo invalidsku mirovinu i bez pravih dijagnoza ili uz individualnu ili korporativnu korupciju (firme su i direktno dogovarale tarifu za odlazak svojih radnika u invalidsku mirovinu)**

— **Velika rasprostranjenost povlaštenih mirovina koje su obično vezane za pojedine djelatnosti ili zanimanja (npr. mirovina se odobravala sa znatno kraćim stažem osiguranja ili u uvećanom iznosu s obzirom na staž osiguranja i uplaćene doprinose), a osobito u zemljama koje su prošle iskustvo rata**

— **Visoka zamjenska rata (prosječna mirovina u prosječnoj plaći) — uobičajeno i 70, 80%**

— **Visoki mirovinski doprinosi (ali nedovoljni za buduće mirovine)**

— **PAYG sustavi (fondova međugeneracijske solidarnosti) potpuno pod političkim utjecajem**

— **Mirovine utemeljene na bazi zarada u najboljim godinama rada na ukupni radni staž itd.**

Socijalni dijalog o mirovinskim reformama je u većini zemalja Središnje i Istočne Europe dosta ograničen, i nije uvijek postignut tripartitni konsenzus oko mirovina. To je dijelom posljedica nepostojanja tradicije takvog dijaloga, činjenice da neke vlade ne priznaju potrebu za njim, i ograničenosti iskustva djelatnika i poslodavaca u izvršavanju njihovih uloga. Međutim, u Hrvatskoj je taj dijalog formalno ostvaren, pa su čak i sindikalisti stvorili svoj »grijež struktura« te ne samo prihvatili, već i promovirali (prodavali »od vrata do vrata«, uz naknadu), te time zapečatili mogućnost utjecaja na promjene kroz dulje vrijeme. Samo u nekim zemljama sindikati su uspjeli pokazati zube (to su bile, primjerice, Slovenija i Češka).

Model koji je »ponudila« Svjetska banka, uz svestranu potporu Međunarodnog monetarnog fonda, baziran je na tri komplementarna stupa: PAYG (prvi javni stup), obvezatni drugi stup te dobrovoljni treći stup. Mirovinske reforme su bile zamišljene tako da poprave dugoročnu fiskalnu održivost te pokrenu bolje makroekonomske rezultate, uključujući povećanu štednju i stopu radne aktivnosti. Najvažniji dio reformi je bilo uvođenje privatne mirovinske štednje, u najvećem broju slučajeva obvezatne, te nerijetko isključivo na teret zaposlenih; s definiranim doprinosima, ali bez sigurnih prinosa. Iako je posve jasno da je takva reforma za temeljni cilj imala jačanje tržišta kapitala, vjerovalo se i da bi raspršivanjem rizika mirovinske štednje mirovinski sustavi mogli biti održivi. Međutim, takvi su privatni fondovi obvezatne štednje za mirovinu često osnovani pri bankama odnosno financijskim institucijama koje njima upravljaju bez utjecaja stvar-

nih ulagača/vlasnika, u njihovim odborima ne sjede predstavnici zaposlenih ili umirovljenih radnika, skupi su i netransparentni, a nerijetko i politički manipulirani.

Zbog svega toga došlo je do kolapsa drugog mirovinskog stupa u većini novih članica Europske unije, osobito nakon gubitaka tih (privatnih) fondova od oko 20% samo u 2008. godini. Privremene ili trajne mjere, smanjivanje doprinosa, zamrzavanje, suspenzija ili čak ukidanje drugog stupa, odnosno prijelaz s obvezatnog na dobrovoljni model, nisu zaobišli niti jednu od zemalja bivšeg komunističkog bloka:

— U Litvi je 2. stup samo dobrovoljan i pokriva oko 50–60% of zaposlenih.

— U Letoniji doprinosi za 2. stup smanjeni su u 2010. godini na samo 2%.

— Estonija je prošle godine odlučila cijeli drugi stup vratiti u prvi.

— Češka pretvara drugi stup iz obvezatnog u dobrovoljni i predviđa pokriti samo oko 30% zaposlenih.

— Poljska je doprinose za drugi stup smanjila sa 7.3% na 2.3%, i raspravljaju o prijelazu na dobrovoljni model.

— Slovačka je uvela dobrovoljni model i svi zaposleni mogu preseliti svoju štednju u prvi stup.

— Mađarska je kompletno suspendirala drugi stup i povećala prvi.

— Rumunjska je zamrzнула doprinose na samo 2%.

— Malta, kao nova članica EU, objavila je da još neće uvesti trostupanjski model Svjetske banke.

— Hrvatska, kao jedna od najboljih »učenica«, za sada je tek za 100.000 radnika (u dobi od 40–50 godina u trenutku reforme) omogućila prebacivanje štednje iz drugog u prvi stup.

— Slovenija nije bila poslušna pa je drugi stup predmetom kolektivnih pregovora sa sindikatima, a sve nove predložene izmjene su suspendirane referendumom ove godine.

— Bugarska grca u dugovima drugog stupa, ali je uvela i četvrti stup koji je nalik zapadnoeuropskim modelima baziranima na kolektivnim ugovorima.

— Zemlje šire Euro-zone kao Makedonija, Albanija i Kosovo, poslušno su uvele model Svjetske banke, ali još uvijek nisu počele isplate temeljem drugog stupa, pa niti masovna nezadovoljstva.

— Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora i dalje odbijaju uvođenje drugog stupa (i imaju bitno višu zamjensku stopu od Hrvatske). *Zamjenska stopa je udjel prosječne penzije u prosječnoj bruto plaći, iako se u bivšim socijalističkim zemljama češće računa kao udjel u neto plaći.

I Europska komisija izjavljuje da je drugi stup rizičniji način štednje za mirovinu, jer — primjerice — 2008. godine privatni su fondovi izgubili vrijednost za 20% i neki se još nisu oporavili. Drugi mirovinski stup je doživio kolaps, no istina je da reforme poduzete pod dirigentskom palicom Svjetske banke nisu ostale bez učinka, pozitivnih i negativnih. Negativan je učinak smanjivanje mirovina i njihovog udjela u odnosu na plaće, te porast umirovljenika i starijih osoba koje su potonule u zonu rizika od siromaštva (22%!). Zatim, iako se ne može reći da je pozitivno što se potaklo na rad što više ljudi u dobi od 55–64 godine, negativno je što za puno više rada dobivaju

iste ili manje mirovine no do sada. Dobro je omogućiti starijim radnicima da budu radno aktivni i produktivni, ali je pri tom potrebno prilagoditi radne sredine, radne uvjete i radna mjesta njihovim fizičkim i mentalnim sposobnostima, a ne očekivati da rade u istim uvjetima kao kad su bili puno mlađi. Također, bez uvođenja stalnog (besplatnog) stručnog osposobljavanja i školovanja, teško je očekivati da će stariji radnici ispuniti radne zadatke i biti profitabilni. I još nešto, osim u nekim zemljama stare Europe, nisu promišljeni prijelazni modeli kombinacije rada i umirovljenja.

Podizanje dobi za punu mirovinu na 65 (u nekim zemljama na 67 ili čak 68 godina) nije neshvatljivo s obzirom na sve dulju očekivanu životnu dob, ali je neshvatljivo da se puna mirovina ne priznaje (neovisno o dobi) s 35 ili 40 godina radnog staža i uplaćenih doprinosa. Jednako tako logični je bio slijed izjednačavanja dobi za umirovljenje žena i muškaraca, s odgovarajućim prijelaznim razdobljima, ali je to ipak neshvatljivo bez uvođenja »kompenzacija« ženama za podizanje djece, skrb o starijima te za ukupni neplaćeni rad u obitelji, kakve postoje u većem dijelu Europe.

U mnogim zemljama, pa i u Hrvatskoj, uvedeno je kažnjavanje ranijeg umirovljavanja te nagrađivanje kasnijega, a tendencija je legislativno zatvaranje ili sužavanje mogućnosti prijevremenog umirovljenja, pa čak i s predviđenim rokom do 2013. godine.

S aspekta održivosti mirovinskih fondova razumljivo je i odmicanje od mirovina utemeljenih na osnovi zarada u najboljim godinama rada (»deset najboljih godina«) na obračun mirovine temeljen na ukupnom radnom stažu, i to je primijenila većina zemalja.

Nisu neshvatljive i povike protiv previše velikodušnih »propusnica« za invalidske mirovine, osobito u Hrvatskoj koja ima najviši udjel spram EU (čak 22% svih umirovljenika s osnovom rada su u invalidskim mirovinama!). Moguće je razumjeti i preporuke da se izvrše revizije invalidskih mirovina, te uvedu stroži kriteriji za njihovo stjecanje.

Nije, međutim, opravdano slabljenje javnih mirovinskih fondova, koji i danas čine većinski model u Zapadnoj Europi, te poticanje većeg izdvajanja u privatnim fondovima, katkad na način da se dio doprinosa preseli iz prvog stupa u drugi. Uostalom, dosadašnji model drugog mirovinskog stupa pokazao se neuspješnim, te su nerijetko vlade posezale za privatnom mirovinskom štednjom kako bi pokrile dugove javnih financija. Nedefinirana takvog modela upozorava na potrebu — reformu reforme!

Potrebno je naglasiti da su u većini zapadnoeuropskih zemalja mirovinski sustavi utemeljeni na javnom odnosno državnom stupu, a tamo gdje drugi stup mirovinske štednje postoji, on je u pravilu koncipiran kao dodatni oblik na javni ili državni stup, koji se često regulira kolektivnim ugovorima te u njega uplaćuju zaposlenici i poslodavci, ili je pak neobavezan i isključivo privatne naravi. Od novih država članica takav su model drugog stupa preuzele jedino Slovenija, te — kao četvrti stup — Bugarska.

Javni mirovinski fondovi, čak i u reformskim procesima, zadržavaju kao jedan od ciljeva povećanje (a ne smanjivan-

je) tzv. zamjenske stope, odnosno udjela prosječne mirovine i prosječnoj plaći, što je za privatne mirovinske fondove — pro-mašena agenda.

EUROPSKI »ZELENI DOKUMENT O MIROVINAMA«

S takvim demografskim tendencijama, te nakon ekonomske recesije 2008. godine, Europska je komisija odlučila izraditi Zeleni dokument o mirovinama (Green Paper on Pensions), koji je u srpnju prošle godine dala na opću raspravu o potrebnim reformama. Zeleni dokument, istina, pokušava na svojevrsan način centralizirati mirovinska prava, ali nije postavio vladama zemalja članica upute kakve reforme trebaju provoditi, kako organizirati dijalog socijalnih partnera i slično, jer ne postoji mirovinski sustav koji bi bio idealan za sve. Komisija je priznala i da načelo solidarnosti između generacija, kao i načelo nacionalne razine solidarnosti, ostaju ključni elementi u pristupu reformama, ali je ipak naglasak dala na svojevrsnu »privatizaciju« mirovina. Ciljevi dokumenta su bili otvaranje rasprave osobito o sljedećim pitanjima:

— Osigurati adekvatne prihode u mirovini i osigurati da mirovinski sustavi dugoročno budu održivi;

— Postići pravi balans između rada i mirovine, omogućavajući dulji aktivni život;

— Odmaknuti prepreke ljudima koji rade u različitim zemljama EU te stvoriti i jedinstveno »tržište« mirovina;

— Mirovine učiniti sigurnima u razdobljima ekonomskih kriza;

— Osigurati da mirovine budu transparentnije kako bi pojedinci mogli biti informirani o radi donošenja odluka o vlastitim budućim mirovinskim prihodima.

Međutim, predsjednik Komisije Jose Manuel Barroso u svojem je govoru u vezi Zelenog dokumenta naglasio da su mirovinski fondovi vrlo značajan dio financijskog sustava. Sindikati su odmah prepoznali poruku i usprotivili se takvom isključivom stajalištu. ETUC/Europska sindikalna konfederacija (čiji je član Savez samostalnih sindikata Hrvatske) već je 8. srpnja 2010. komentirala da podržava samo modele unutar i među-generacijske solidarnosti, te da mirovine moraju jamčiti dostojanstven život, a ne biti upotrijebljene za održivost financijskih tržišta. FERPA/Europska federacija umirovljenika i starijih osoba, čiji je Sindikat umirovljenika Hrvatske punopravni član gotovo od njezina osnutka, u svom je očitovanju 19. srpnja 2010. zaključila da je nedopustivo sagledavati mirovinsku reformu prvenstveno kao važan faktor oporavka financijskog i bankovnog sustava. Sindikati su upozorili i da je rizik siromaštva među starijim osobama u bitnom porastu, te je činjenica da se sa siromaštvom najbolje bore zemlje u kojima postoji zagaranirana minimalna mirovina kroz prvi stup, te su upozorili na sve snažniji pritisak financijskih institucija na vlade da se smanje javni fondovi solidarnog tipa i prijeđe na definirane planove mirovinske štednje.

Neki dijelovi Zelenog dokumenta iznijeli su na svjetlo i do tada nedovoljno ozbiljno uočavane probleme, kao onaj da privatni fondovi diskriminiraju žene jer europska legislativa omogućuje da se zbog razlike u očekivanom trajanju života smanjuje vrijednost mirovina žena. Zatim, da postoji nedostatak »pokrivanja« razdoblja nezaposleno-

sti, bolesti ili skrbi za ovisne o tuđoj njezi i pomoći /djeca, invalidi, stari/, jer se ne priznaje taj rad. Komisija je ocijenila i da bi države članice trebale razmotriti pitanje poput uvođenja minimalnih mirovina, reguliranja mirovinskih prava za osobe zaposlene u atipičnim oblicima rada, te naknade ili beneficije za osobe koje su ne svojom voljom imale prekide u radnom kontinuitetu (žene).

FERPA je također prihvatila neka stajališta poput onoga kako visina mirovine treba biti viša što se kasnije odlazi u mirovinu, što bi neosporno potaknulo pojedince na produljeni rad. Međutim, sustav međugeneracijske solidarnosti i javnih fondova mora biti očuvan. Trebalo bi također omogućiti fleksibilne oblike umirovljenja, djelomične mirovine i nepotpuni rad i slično, a što bi se utvrdilo isključivo socijalnim dijalogom socijalnih partnera, sindikata i poslodavaca. Kad je riječ o pitanju koje je postavio Zeleni dokument — da li treba razlikovati mirovine i socijalne mirovine, FERPA inzistira da se nagrađuju sudjelovanje u radu, kao i plaćeni doprinosi, dok socijalne pomoći ili socijalne mirovine trebaju biti posve druga kategorija neovisna o mirovinskim sustavima temeljenim na sudjelovanju u radu.

Europska komisija je odlučila centralizirati neke reformske mjere navodeći kao glavne ciljeve: 1. potrebu reformi kojima bi se potpomogla održivost javnih financija i adekvatnost mirovina (vidi se što se navodi na prvom mjestu!); 2. potreba uvođenja više dobi za umirovljenje; 3. transparentnost i dostupnost svih doprinosa i uplata u bilo koji od mirovinskih stupova za svakog zaposlenog; 4. priznavanje važne uloge EU u politici koordinacije politike nadzora, koordinacije i zajedničke razmjene dobrih iskustava, te 5. regulacija privatnih/profesionalnih mirovina treba dovesti do punog efekta jedinstvenog tržišta. Kad je riječ o posljednjoj točki, uloga, model i djelovanje privatnih mirovinskih stupova moraju biti dubinski analizirani, uz uvođenje brojnih promjena kako bi se povećala sigurnost i efikasnost u povratu investirane mirovinske štednje, uz mjere za zaštitu od ekonomskih kriza i posljedica loših ulaganja, kako se ne bi ponavljale postojeće priče prema kojima je zarada u drugom stupu gotovo nepostojeća. EU dobro zna da su mnogi gurnuli prste u med, a nerijetko i političke elite.

Međutim, uz vrlo konkretno opredjeljenje za jačanje privatnih mirovinskih fondova te povećanje dobne granice za odlazak u mirovinu, otvorena je i ozbiljna rasprava o automatizmu, kao npr. ujednačavanje mirovinskih prava u svim članicama EU. **Vrijeme koje je potrebno provesti u radnom odnosu, dobna granica za umirovljenje, pa i visina mirovine, tako da se usklađuju automatski — ovisno o demografskim kretanjima, zaposlenosti te udjelu mirovinskih izdataka u BDP-u. Nova pravila više ne bi pisala politika već statistika.** Pojedine države već su uvele neke mehanizme automatske prilagodbe, pa se tako u Mađarskoj, Portugalu i Švedskoj dob za odlazak u mirovinu automatski mijenja ovisno o BDP-u, mirovine u Nizozemskoj i Njemačkoj računaju se na temelju plaća i pokazatelja s tržišta rada, a Francuska, Italija, Danska, Njemačka i Portugal radnu dob vežu uz očekivanu životnu dob.

Kad je pak riječ o tipu modela mirovinskih davanja, u većini zemalja članica postoji jav-

ni model koji jamči definirane mirovine povezane s visinom zarada i godinama staža, a bez direktne povezanosti s akumulacijom kapitala, odnosno zaradama. Za sada samo četiri zemlje imaju direktno povezane mirovinske isplate sa stvarnim doprinosima dobivenim ulaganjem uloženi doprinosa u tržišta kapitala (Italija, Letonija, Poljska i Švedska). Europska komisija, u istom zbornom refrenu s bankarskim i financijskim sustavom, inzistira, pak, na stezanju povezanosti između plaćenih doprinosa i mirovina, i to je glavni cilj reformi koji zagovara, pa čak i kad je riječ o minimalnim mirovinama.

SINDIKATI OSTALI BEZ VEĆINE ODGOVORA

Na Zeleni dokument je stiglo 1674 očitovanja, prijedloga, kritika — od strane država članica, parlamenata, poslodavačkih i sindikalnih organizacija, predstavnika »mirovinskog biznisa« te civilnog sektora i pojedinaca. FERPA je odgovorila na brojne predložene aspekte, generalno naglašavajući kako se boji da se »ljudje stavlja iza banaka«, te pita tko je financijskom sektoru dao moć i pravo da preuzmu odlučivanje iz ruku slabih i nesposobnih vlada.

KRITIČKI UPITI koje postavljaju sindikalisti u Europi i Hrvatskoj nisu odgovoreni:

— Pitanje mirovina se rješava otvaranjem radnih mjesta — i povećanjem stope zaposlenosti starijih radnika;

— Rad nije *sui generis*, već proizlazi iz javnih i privatnih investicija;

— Štednjom i redukcijama se ne stvaraju radna mjesta;

— Zašto su stope aktivnosti i zaposlenosti više u zemljama koje su razvijenije, a tamo su više i mirovine i fertilitet;

— Mnogi žele raditi dulje, ali poslodavci ne vole stare radnike;

— Tko je odgovoran za cjeloživotno stručno osposobljavanje i nadzor prilagođenih uvjeta rada;

— Žene žele raditi, ali tko će graditi vrtiće za djecu i domove za njihove stare?

— Reforma u percepciji naroda je — rezanje, a ne promjena na bolje,

— Reforme koje se provode su grickanje, umjesto promišljanja novog modela, prilagođenog promjenama na tržištu rada;

— Veća je vjerojatnost da će žene raditi na određeno vrijeme i u skraćenom radnom vremenu: 32 posto žena radi skraćeno u odnosu na samo 7 posto muškaraca; 60% majki radi skraćeno u odnosu na samo 4% očeva. Vlade još nisu uključile takve atipične oblike rada i prekinute »karijere« u svoje mirovinske modele;

— Kad će se početi cjeloživotni neplaćeni rad žena i muškaraca vrednovati kroz njihove mirovine?

— Hoće li vlade nastaviti propovijedati: »dobit ću samo ono što sam uštedio/la?!«

— U Bijeloj knjizi EU, koja još nije integralno objavljena, vlade se pozivaju na ukidanje prijevremenih mirovina do 2013. godine, povećanje dobi za umirovljenje na već 67, 68 ili čak više godina; na uvođenje uvjeta radnog staža od 40 godina, na kampanju za štednju u privatnim fondovima, usklađivanja mirovina s plaćama neće biti preporučena formula, propisat će minimalne mirovine...

— Kažu da nema novaca za mirovine, a Europa nikad nije bila bogatija i može se raz-

vijati fantastično društvo. Gdje je otišao višak vrijednosti? Tko odlučuje?

— Profit je porastao svugdje — Ekonomija se treba prilagoditi ljudima, a ne suprotno;

— Financirali smo penzije, povećavajući plaće, a ne otvarajući radna mjesta;

— U kolektivnoj strategiji smo zaboravili boriti se za radna mjesta;

— Radnici nisu ti koji odlučuju o otvaranju novih radnih mjesta;

— Kapitalizacija je neprijatelj distributivnog modela; tako i prvi i drugi stup: javni stup međugeneracijske solidarnosti i drugi stup kapitalizirane štednje nisu dopunski, već suprotstavljeni modeli (drugi nastoji »pojest« prvi);

— Socijalna sigurnost se ne može graditi na višku vrijednosti: taj model ne može biti popravljen, već samo promijenjen;

— Zaposleni su proizvođači viška vrijednosti i ne bi trebali prositi za dostojanstvo u starosti;

— I umirovljenici proizvode višak vrijednosti na alternativnom tržištu rada — volonterski, uz skromne naknade, u društvu.

Zanimljivo je da i Štokholmske poruke iz 2001. vrlo transparentno postavljaju redosljed oporavka mirovinskih sustava: na prvom mjestu je posao saniranje i smanjivanja javnih dugova i državnih financija; zatim podizanje zaposlenosti i produktivnosti u cjelini, a tek onda, na trećem mjestu dolaze reforme mirovinskih i zdravstvenih sustava, te sustava dugoročne skrbi. Na žalost, EU je kasnije preokrenula redosljede, te pod pritiskom financijskih institucija i njihove moći, odlučila staviti reforme mirovinskih, zdravstvenih i socijalnih sustava u funkciju oporavka, pa i snaženje financijskog tržišta. Sindikati su tome glasno protuslovlili: LJUDI PRIJE BANAKA!

VRATITI STARIJE NA TRŽIŠTE RADA!

Nije slučajno što je 2012. proglašena Europskom godinom aktivnog starenja i međugeneracijske solidarnosti. Aktivno starenje kao proces optimiziranja zdravlja, društvene participacije i socijalne sigurnosti, odnosno model ostvarivanja potencijala za dobrostojeću starost te sudjelovanje u odlučivanju prema potrebama, željama i sposobnostima, s garancijom za adekvatnu zaštitu, sigurnost i skrb u slučaju potrebe za pomoći — postaje relevantan faktor budućeg društvenog razvitka u svim zemljama, upravo zbog izazova starenja na koje treba odgovoriti. A glavni su izazovi starenja, prema stajalištima Europske komisije: 1. **Rano umirovljenje;** 2. **Participacijom protiv izolacije;** 3. **Dobro zdravlje u starosti;** 4. **Aktivno starenje kroz zaposlenost;** 5. **Aktivno starenje kroz volontiranje;** 6. **Diskriminacija s osnova dobi;** te 7. **Infrastrukture i nezavisan život.** Vidljivo je da će se 2012. godine sve europske zemlje baviti različitim aspektima starenja, te zapravo integracije sve starijih stanovnika u produktivni i aktivni život. Drugim riječima, iako ne izriekom, i ovdje se poziva stare na povratak u aktivnost (pa i zaposlenost!).

EU STRATEGIJA 2020. također postavlja u fokus svog interesa borbu protiv rasta siromaštva, a lijek tome vidi kroz povećanje sudjelovanja starijih radnika na tržištu rada; posvećivanje pozornosti negativnim posljedicama prekida karijere i atipičnih oblika rada, osobito po žene; poboljšanje

minimalnih prihoda /plaća, mirovina/ za starije, a osobito za žene; te poboljšanje dostupnosti korištenja usluga starijima kroz ustanove i domove dugotrajne skrbi. I ovdje se kao osnovni strateški cilj postavlja podizanje stope zaposlenosti radnog stanovništva u dobi od 20 — 64 godine na 75 posto!

Prevladavanje niske zaposlenosti starijih radnika kroz princip aktivnog starenja išao bi kroz tri dimenzije: **promjenu prakse umirovljenja; dostupnost poslova starijim radnicima i njihova zapošljivost; te bolje uvjete i privlačnost rada.** Iako to zvuči vrlo pozitivno i obećavajuće, u praksi je riječ o riziku **robovskog rada za stare**, naročito u zemljama s visokim rizikom siromaštva, a to su, primjerice Letonija (51%), Cipar (49%), Estonija (39%) i Bugarska (34%), dok su zemlje s vrlo niskim rizikom siromaštva Mađarska (4%), Luksemburg (5%) i Češka (7%). **Hrvatska ima siromašne umirovljenike, a najsiromašniji su stariji od 65 godina:** 2009. godine prema hrvatskim podacima 36.5% žena i 23.7% muškaraca!

»Da bi uopće bili u mogućnosti ozbiljno razmatrati produljenje radnog vijeka, ljudi moraju biti dobrog fizičkog i psihičkog zdravlja i imati dobre izgleda ostati takvi još dulje vrijeme. Moraju imati i pristup fleksibilnijim obrascima umirovljenja i radnog angažmana, kao i prikladne radne uvjete. Također moraju imati prilike te biti spremni koristiti sve kroz karijeru stečene vještine, ali ih i obnavljati učenjem. Konačno, moraju imati pristup raspoloživim radnim mjestima i ne susretati se sa diskriminatornim predrasudama (Employment in Europe 2007.:60). **Pitanje je koliko je Hrvatska pripravna za takvu psihološku, sociološku i kulturološku društvenu transformaciju, kad je još nedavno ugledni doktor znanosti javno preporučio da se starijima od 75 godina onemogućiti glasanje za izborima?**

MINIMALNE MIROVINE — članice EU—a koriste različite tipove propisa i mehanizama kako bi osigurali zaštitu ugroženih kategorija umirovljenika: npr. povezano s godinama uplaćivanja doprinosa za one koji nisu stekli puni staž potreban za starosnu mirovinu; osnovnu jednaku mirovinu koja ne mora biti vezana uz radni staž i doprinose, već uz kvalificiranost na temelju statusa građanina u određenoj zemlji ili regiji; ili pak kao posebna socijalna pomoć, nešto kao vrsta socijalne mirovine, obično iz javnih mirovinskih fondova, a katkad i iz budžeta za socijalnu namjenu. Hrvatska ima model povezan s godinama staža, a kako ima vrlo niske prosječne mirovine, neki traže da se minimalne mirovine i u Hrvatskoj smanje, dok drugi preferiraju ujednačavanje u siromaštvu te bi rado uveli tzv. socijalne mirovine iz javnog stupa, a onima koji žele štedjeti u privatnim fondovima, još dodatne »prave« mirovine.

USKLAĐIVANJE — Sve zemlje članice EU preračunavaju odnosno usklađuju doprinose iz prijašnjih godina pri izračunu prve mirovine. Takvi mehanizmi se vežu uz promjene u troškovima života i životnom standardu za sve razdoblje rada, od vremena kad su mirovine zarađivane, do trenutka kad trebaju početi biti isplaćivane. To se čini s manje ili više poštenosti i socijalne pravde. U Hrvatskoj je došlo do svojevrstne pljačke, kad su mirovine počele biti obračunavane na temelju namjerno bitno smanjene aktualne vri-

jednosti boda. Tu političku namjernu računicu nastojalo se ispraviti isplatom umirovljeničkog duga za tzv. stare umirovljenike, te donedavnim dodacima na mirovinu za nove umirovljenike (koji od početka 2012. postaju integralni dio mirovine).

Međutim, posve je drugo pitanje usklađivanje tekućih mirovina, koje su ne samo u Hrvatskoj, već i u više zemalja bivšeg socijalističkog bloka, bile zamrznute godinu, dvije. Hrvatska bi se sada trebala izvući iz blokade redovitog procesa usklađivanja/valorizacije mirovina, koji se kod nas temelju na tzv. švicarskoj formuli (polovica zbroja povećanja potrošačkih cijena i povećanja plaća). U zemljama članicama EU postoje različiti pristupi, iako je većina zemalja bivšeg socijalističkog uređenja prihvatila preporučeni model Svjetske banke kojim se obuzdava rast mirovina **usklađivan do tada prema plaćama, te je samo Slovenija zadržala taj model** (zbog čega su njihovi umirovljenici zadržali udjel od oko 57% u odnosu mirovina spram plaća), uz Švedsku i Dansku, koje obje imaju vrlo visoku zamjensku stopu, za razliku od Hrvatske. Hrvatska sa svojih 39% u neto plaći, odnosno europski usporedivih samo 27% u bruto plaći, doista je na dnu tablice EU zemalja, uz Estoniju.

Uglavnom zemlje su najčešće birale između modela kojim se mirovine usklađuju s aktualnim zaradama, odnosno kombinacijama koje potpuno ne slijede taj princip (»švicarska formula« npr.), ali i s trendom **valorizacije samo na bazi cijena** što dugoročno umanjuje mirovinska prosječna primanja, ali su u slučaju starih EU članica utemeljeni na prethodno visokim izračunatim temeljnim mirovinama (Belgija, Španjolska, Francuska, Italija, Letonija, Austrija i Velika Britanija). Portugal je jedina zemlja koja usklađuje mirovine prema dijelu porasta bruto društvenog proizvoda, što je mudro tek u razdobljima bez krize. Neke su zemlje svojim progresivnim sustavima usklađivanja došle do situacije, kao Grčka prije krize, da su mirovine bile u nekim sektorima veće od plaća! Hrvatski model nije najgori, **no svakako bi se trebalo suprotstaviti idejama koje su najavljene od strane nove Vlade, da se usklađivanje mirovina vrši samo prema porastu troškova života.** Iako takvo rješenje zagovara i glavna umirovljenička stranka, riječ je o dugoročno opasnom modelu, jer troškovi života dugoročno opadaju, ali plaće neprekidno rastu.

DOB I RADNI STAŽ KAO UVJET ZA UMIROVLJENJE — Prosječni radni staž za umirovljene u 2006. godini u zemljama Europe je iznosio manje od 30 godina u Danskoj, Grčkoj, Malti, Portugalu, Sloveniji, te i u Hrvatskoj, a više od 40 godina u Češkoj, Estoniji i Luksemburgu. U većini EU zemalja se povećava uvjet radnog staža za stjecanje starosne mirovine, međutim, s nerijetko paralelnim vrlo niskim uvjetom staža za neku vrstu socijalnih mirovina uvedenih i temeljem rada (u Hrvatskoj to iznosi 15 godina radnog staža).

Prosječna dob s kojom se ulazilo u mirovinu 2008. godine iznosila je za svih 27 zemalja članica 61.4 godinu, s izuzecima u Rumunjskoj (55,5 godina), Slovačkoj (58,7), a ispod 60 godina su imale i Slovenija, Litva, Malta, Poljska i Francuska. U ovu grupu ulazi i Hrvatska. Sve te zemlje su izvršile korekcije, kako bi postigle višu prosječnu dob pri ulasku u mirovinu. Hrvatska je, s odgovarajućim prijelaznim razdobljima za

žene, uvela zahtijevanu dob od 65 godina za stjecanje pune mirovine, s beneficijama za ostatak na radu dulje od te dobi.

Oko 48% svih umirovljenih muškaraca ima više od 35 godina radnog staža, ali samo oko 28% žena (zbog prijašnjih i aktualnih propisa). No, prosječni hrvatski umirovljenik odlazi u mirovinu s prosječno 32 godine radnog staža, što je još uvijek vrlo nisko, osobito za žene (29,9). Većina zemalja je krenula u bitno povećanje dobi za umirovljenje, a mnoge će to učiniti unatoč brojnim demonstracijama (primjer iz Francuske kad su sindikati bili protiv podizanja dobi na 62 godine ili Slovačke koja je podigla i za muškarce i žene na samo 62 godine). U brojnim zemljama još postoji različiti uvjet dobi za umirovljenje za žene, ali s tendencijom izjednačavanja kroz prijelazna razdoblja, zbog presude Europskog suda da je riječ o diskriminaciji spram muškaraca za slučaj da se tako ne postupi. To je pak posebno pitanje, jer se moraju uvesti brojne mjere, kako se dokidanjem diskriminacijske povoljnosti u odnosu na muškarce, ne bi zapravo bitno diskriminiralo žene. No, to je posebna tema.

U Bijeloj knjizi zahtijeva se ukidanje obvezatnog umirovljenja u određenoj dobi, već potpuna sloboda rada dok god poslodavac i radnik to prihvaćaju.

ZAMJENSKA STOPA — Zamjenska stopa je međuodnos prosječne mirovine i prosječne bruto plaće. U Hrvatskoj se ona izražava obično kao udio prosječne mirovine u prosječnoj neto plaći, te se stoga stvara privid o višim mirovinama no što one zapravo jesu. Eurostat za EU zemlje koristi usporedbu s bruto plaćama, pa onda Hrvatska sa svojih 39% tone na 27% udjela prosječne mirovine u prosječnoj bruto plaći. Podaci koji su posredstvom Europske komisije dostupni za sve EU zemlje odnose se na 2007., iako su u međuvremenu bitno opali. Tako u grupaciji zemalja za više od 50% udjela u prosječnoj bruto plaći imamo Nizozemsku (74%), Grčku (73), Italiju (68), Švedsku, Dansku, Francusku, Španjolsku... Oko 50% zamjenske stope kreću se Poljska, Austrija, Norveška, Njemačka i Cipar, dok su zemlje iz bivšeg socijalističkog bloka raspršene: Češka i Slovačka 45%, Bugarska 44%, Slovenija 41%, Mađarska 39%, Litva 33%, Rumunjska 29%, Irska 27% (kao Hrvatska danas), Estonija 26%, te Letonija 24%. Ocjenjuje se da bi zadovoljavajući prosjek bilo postizanje zamjenske stope u odnosu na bruto plaće od barem 50%, no i puno ekonomski moćnije zemlje padaju ispod. Zamjenska stopa je snažan pokazatelj kvalitete života umirovljenika, te mnoge zemlje postavljaju granice ispod kojih ne žele ići te uvode mjere za zaustavljanje pada, vrlo često odgovarajućim modelima usklađivanja/valorizacije mirovina. U Hrvatskoj se sprema smanjivanje kroz promjenu modela usklađivanja samo na troškove života, na već ionako vrlo nisku zamjensku stopu.

RIZIK OD SIROMAŠTVA — u 15 starih EU zemalja rizik od siromaštva za starije od 65 godina je viši nego li u novim članicama EU koje su sa sobom donijele i ostatke socijalističkih socijalnih modela koji su bili dosta velikodušni prema umirovljenicima.

Europska unija je 2010. proglasila Europskom godinom za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti, naglašavajući da su

Nastavak na 21. str. →

Posljednji pozdrav predsjedniku Sindikata umirovljenika Hrvatske

Otišao čovjek koji je poklonio sebe umirovljenicima

Zagreb, 12. prosinca 2011. — Predsjedništvo Sindikata umirovljenika Hrvatske s dubokom boli javlja da je u 81. godini života danas umro mr. sc. Stjepan Krajačić, predsjednik našega Sindikata i član Predsjedništva Vijeća SSSH. Na današnjoj sjednici Predsjedništva SUH-a minutom šutnje odana je počast velikom čovjeku koji je vodio naš sindikat gotovo dva puna mandata, posvećujući svaki trenutak svoga vremena i energije borbi za boljitak umirovljenika i starijih osoba. Nikad ga nećemo zaboraviti!

Rođen je 27. lipnja 1931. godine u Prelošćici, Sisak, oženjen, otac jednog djeteta. Krajačić je čovjek koji je cijeli profesionalni život posvetio javnom zdravlju te ekonomiji zdravstva, da bi svoje bogato iskustvo posljednjih dvadesetak godina posvetio umirovljenicima i starijim osobama — borbi za njihovo dostojanstvo, kvalitetu življenja, aktivno starenje i zdravlje. Od 2004. je predsjednik Sindikata umirovljenika Hrvatske, te član Predsjedništva Saveza samostalnih sindikata Hrvatske. Predsjedavao je Koordinacijom umirovljeničkih udruuga Hrvatske, a smrt ga je zatekla i na poziciji člana Nacionalnog vijeća za umirovljenike i starije osobe pri Vladi Republike Hrvatske.

(1931.–2011.)

Mr. Stjepan Krajačić, predsjednik SUH-a

Stjepan Krajačić je diplomirao i magistrirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, potom 14 godina radio u Domu zdravlja Remetinec–Novi Zagreb; pet godina na dužnosti podsekretara te sljedećih 12 godina kao tajnik odnosno direktor USIZ–u zdravstva i zdravstvenog osiguranja grada Zagreba. Ekonomiku zdravstva je predavao 15 godina na Višoj školi medicinskih sestara i zdravstve-

nih tehničara Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Bivio se i stručnim i znanstvenim radom, osobito u području ekonomike zdravstva, zdravstvenog i mirovinskog osiguranja, organizacije zdravstvene djelatnosti i pružanja zdravstvene zaštite, te elektroničkom obradom i analizom podataka u zdravstvu. Koautor je, među inim, istraživanja »Socijalno i zdravstveno stanje umirovljenika na području grada Zagreba«, te koordinator različitih projekata. Sudjelovao je u više domaćih i međunarodnih stručnih i znanstvenih skupova, te objavio više od 50 stručnih i znanstvenih radova.

Bio je član brojnih društava i povjerenstava, osobito vezano uz palijativnu skrb i hospicij, na razini udruuga, grada Zagreba, te Ministarstva zdravstva. Svojedobno je bio i zastupnik u Socijalno–zdravstvenom vijeću Sabora Republike Hrvatske, a za takav svoj rad je dobio veći broj priznanja, plaketa i odlikovanja.

Na komemoracijskom skupu održanom 13. prosinca 2011. u SSSH–u od Stjepana Krajačića toplim su se riječima oprostili Ivan Nahtigal iz Sindikata umirovljenika Hrvatske i Mladen Novosel, predsjednik Saveza samostalnih sindikata Hrvatske.

Nastavak s 20. str.

jednom od najugroženijih skupina upravo starije osobe, osobito oni s više od 65 godina, te starije žene. U Hrvatskoj većina stanovnika ima, »zahvaljujući« Vladi i medijima, percepciju o umirovljenicima kao povlaštenoj kategoriji, jer imaju sigurne mirovine, a i inače su teret društvu. Također, hrvatske statistike prikazuju neke druge računicke po svojim metodologijama, pa tako za 2009. Državni zavod za statistiku RH je za 2009. godinu ocijenio da je u Hrvatskoj stopa rizika od siromaštva — bez dohotka u naturi ukupno 20,2%, s tim da žene imaju veću — 22%, a stariji od 65 godina čak — 34.4% (žene u toj dobi čak 39%!). Umirovljenici kao kategorija tek s četvrtinom svoga broja tonu u zonu rizika od siromaštva (25,8%).

Međutim, kad se zna da EU računa granicu stope rizika od siromaštva kao ekvivalent 60% medijana prosječne plaće, pa ako mi uzmemo da je medijan plaće u Hrvatskoj oko

4.500 kuna, a 60% iznosi 2700 kuna, onda svi samci/samice s mirovinama nižim od tog iznosa službeno su u zoni siromaštva. A kad znamo da prosječna mirovina u Hrvatskoj, i to bez da je u računici skinuto 10% visokih mirovina koje stvaraju pogrešan dojam o prosječnoj mirovini, iznosi samo 2.150 kuna, onda je lako izračunati da i umirovljenici koji ne žive sami ulaze u zonu rizika od siromaštva, prema računicama SUH-a čak 73% je izloženo riziku siromašenja.

Gledajući EU u cjelini, oko petina svih starijih stanovnika od 65 godina su u zoni siromaštva U Bugarskoj i Estoniji najmanje trećina starijih od 65 godina je u riziku siromaštva, dok u Cipru i Latviji ih je više od polovice. S druge strane u Mađarskoj i Luksemburgu je vrlo niska stopa tkavog rizika (4–5%), a po sigurnosti slijede i Češka, Slovačka, Austrija, Švedska itd. U EU je prosječna stopa rizika od siromaštva za starije 18%. Najugroženije su u svim zemljama sta-

rije žene. Za Hrvatsku ostaju brojna otvorena pitanja, bez odgovora:

— Dok 55% svih osoba starijih od 65 godina u EU čine žene, čak 70 posto svih siromašnih su žene. **Kako je to u Hrvatskoj?**

— U kategoriji od 75 i više godina, kad su potrebe najveće, 75% svih siromašnih su žene, a k tome 58% žive same. **Koliko ih je u Hrvatskoj?**

— U brojnim zemljama stopa rizika od siromaštva za razvedene i neudane žene ili udovice je dvostruko viša od prosječne. **Kako je to u Hrvatskoj?**

Stariji još nisu došli na hrvatske dnevne redove, osim kao teret koji treba olakšati ili kao glasačka mašinerija. Pokazali su to i nedavni izbori na kojima su uglavnom glasali stariji, ali ne i mladi.

Treba vidjeti hoće li im njihovi glasovi i povjerenje donijeti učinka po kvalitetu i dostojanstvo njihova života.

Kako na Sveučilištu za treću životnu dob u Zagrebu možemo uljepšati jedan tmuran dan

Probudili ste se u kišno jutro. Čini vam se da je proradilo vaše artrozno koljeno. Tužni ste zbog nečega što se dogodilo jučer. Ima takvih dana. Tada je potrebno osmjehnuti se svom odrazu u ogledalu, srediti frizuru i nanijeti najdraži ruž na usne (ili se nakon jutarnjeg brijanja osvježiti diskretnim mirisom) — i krenuti s novim pouzdanjem.

Vožnja tramvajem, prijalez preko velikog raskrižja i već susrećete poznata lica. Nekoga pozdravite, nekome kimnete i žurite dalje kroz veliko predvorje sveučilišta,

pa stubama u svoju učionicu. Tu ste već doma, svi vas poznaju. Bilo da slušate predavanje o budućnosti našeg planeta, učite engleski ili možda španjolski, povijest ili informatiku, bilo da se »družite« s najvećim slikarima svijeta ili sami pokušavate s vlastite palete na platno prenijeti trenutak inspiracije — ovdje ste jer uživate. Družiti se i ujedno učiti, otkrivati novo, najbolji je način da se osjećate mladima i ostanete u formi.

Drugi dio toga nastojanja nastavlja se nakon predavanja u predvorju zgrade POUZ-a, u kafiću »Ljubav«, uz kavu ili sok. Možda je Amor ovdje pokatkad i prošetao, ali vjerojatno se i umorio, jer na sveučilištu su dečki u velikoj manjini, a dama se tradicionalno upiše oko 90 posto. Ali zato su se tu proslavili mnogi rođendani, isplanirani zajednički posjeti galerijama, koncertima i kazališnim predstavama, dogovorili izleti. Spoje se stolovi, približe stolice, pomiješaju polaznici različitih programa, a tema za razgovor

uvijek je napretek. Pročitana je dobra knjiga, odgledan zanimljiv film, nečiji je sin diplomirao, netko se vratio s putovanja iz snova. Pršti pozitivna energija, nikome se ne ide doma. Ispričan je najnoviji vic, smijemo se, osmjeh nam titra u oku i pri povratku kući. U torbi se ponese knjiga iz naše knjižnice, novi broj glasila sveučilišta »Treća mladost«, u notesu upisan dogovor za druženje u gradu, izlet ili planinarenje. Sutra u 17 vidimo se na predavanju *Zrno mudrosti* naše polaznice koja se vratila iz Perua. Veselimo se unaprijed.

Tmurno jutro tako se pretvorilo u lijep dan. Sreća ne treba biti skupa. Nova nas iskustva i aktivnosti pune energijom, druženja s dragim ljudima usrećuju. I kada se sve čini lošim, nađite se s prijateljima, naučite nešto novo. Nemojte biti sami i osamljeni, potražite mjesto s pozitivnim ozračjem. Vidimo se u Vukovarskoj, na sveučilištu!

Napisala i snimila: Ana Jurenić

PODLISTAK

Bolnica na »Zelenom Bregu«

Prva, svojedobno najveća zagrebačka hrvatska bolnica, izgrađena na Harmici (kasnijem Trgu bana Josipa Jelačića) 1804. godine, bila je Bolnica milosrdne braće, uskoro zatim nazavana Zakladna bolnica. Ujedno je bila prva bolnica s odjelima za razne bolesti, među njima i odvojenim (karantenskim) odjelom za zaraznu bolest — bjesnoću.

Tijekom djelovanja te dugovječne bolnice (do 1931. god.) njezini su se odjeli postupno ukidali. Istodobno su se podizale nove bolnice za neku bolest ili s odjelima za razne bolesti.

Među njima se 1892. god. pojavila i zgradica, vila Sekalec, u sjevernom gradskom predgrađu kao Privremena bolnica za koleru, s karantenom. Zbilo se to zbog kolere koja se prijeteci približavala gradu. Srećom ga je mimoišla, no postojale su mogućnosti za pojavu nekih drugih zaraznih bolesti. Gradska je uprava stoga odlučila da se doskora osnuje Bolnica za kužne bolesti. Već naredne godine (1893.) utemeljena je Gradska kužna bolnica. (Naziv »kužan« nastao je od riječi »kuga«, po najvećoj pošasti čovječanstva, koja je harala Europom tijekom 14. stoljeća. Riječ znači prijelazan, prenosiv, za-

razan, »priljepčiv«, infektivan.). Kasnije je ustanova nosila naziv bolnica za zarazne bolesti pa Klinika za zarazne bolesti i napokon Klinika za infektivne bolesti »Dr. Fran Mihaljević«.

Prof. dr. **Fran Mihaljević** 1900.–1975.) bio je liječnik, sveučilišni profesor, zatim dekan zagrebačkog Mecinskog fakulteta; radio u Kužnoj bolnici (od 1926. god.); nastavio radom u Klinici za zarazne bolesti (do 1960. god.); vrhunski infektolog, smatran osnivačem suvremene infektologije u Hrvatskoj.

Za položaj bolnice otpočetak je bila odabrana padina na brežuljku medvedničkog obronka Mirogoja. Zbog svojega zelenila padina je dobila naziv Zeleni brijeg (zagrebački »Zeleni breg«). Prostranost toga područja pogodovala je daljnjoj izgradnji bolničkih zgrada, naročito po tzv. paviljonskom sustavu izgradnje. Ranije sagrađeni paviljoni bili su drvene barake, a kasnije zidanice. Kao manje, samostojne zgrade za pojedine bolesti, bile su razmaknute i okružene zelenilom, a podzemnim hodnicima povezane s upravnom zgradom. Brojnost paviljona postupno se povećavala, a time i mogućnost smještaja većeg broja bolesnika. U bolnici su liječili pjegavac, tetanus, koleru, mala-

riju, dizenteriju, difteriju, meningitis i druge zarazne bolesti. U novije doba obuhvaćen je i AIDS. Bolnica se nije razvijala samo prostorno, već i stručno. Godine 1970. preobrazila se u kliniku s raznim odjelima. Postala je mjestom sveučilišne prakse i istraživačkog rada, s tri osnovne djelatnosti: medicinskom, nastavnom i znanstvenom.

Kako klinika ide ukorak s vremenom, pokazuje velika novogradnja za Centralni dijagnostički laboratorij, sa suvremenom opremom.

No, zgrade i njihova oprema ne čine bolnicu, već i ljudi, bolničko/kliničko osoblje. Čelna je osoba ravnatelj ustanove. Donedavno je to bio prof. dr. sc. **Antun Beus**, specijalist infektolog, bio je već kao mladi liječnik voditelj jednog odjela. Sadašnji je ravnatelj prof. dr. sc. **Ilija Kuzman**, specijalist infektolog, koji je tijekom mnogogodišnjeg rada pokazao svoje vrijednosti.

Život bolnice provodi njezino osoblje s jedne i pacijenti s druge strane. Zagledanjem u djelić života klinike može se saznati kako taj odnos doživljavaju pacijenti. Uđemo li u odjel Zavoda za infekciju mokraćnih putova, odmah ćemo uočiti njego-

Nastavak na 23. str. →

*Dragi umirovljenici,
Drage sugradanke i sugradani!*

Nadolazeći božićni i novogodišnji blagdani donose nam posebnu radost, toplinu i razumijevanje za sve ljude dobre volje.

Kako bi podijelili najljepše osjećaje, darujmo osmijeh i zagrljaj drugima, a predstojeće blagdane provedimo u miru i radosti s najmilijima.

Neka vam božićni i novogodišnji dani, u duhu zajedništva i solidarnosti, donesu više zdravlja, radosti i veselja.

S tim nadama i željama, čestitam vam Božić, a u Novom ljetu želim vam svako dobro.

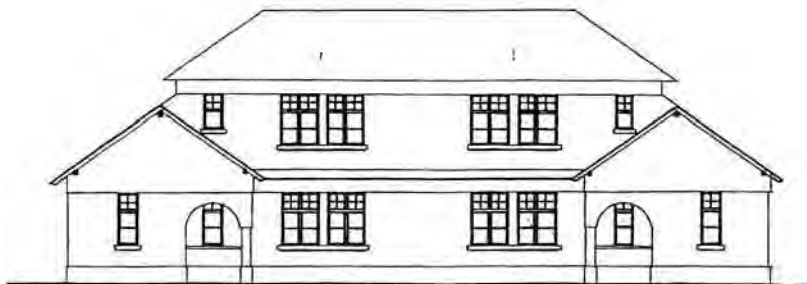
*Gradonačelnik Grada Zagreba
Milan Bandić*

PODLISTAK

Nastavak s 22. str.

vu čistoću i urednost kao dio mara pomoćnog osoblja.

Na čelu Zavoda je predstojnica prof. dr. sc. **Višnja Škerk**, specijalist infektolog. Već pri prvom susretu s njom bolesnici osjete njezin čovjekoljubiv pristup pacijentu a nadalje spoznaju njezinu dobrotu te je svi hvale. Njezini najbliži su-

»Kuhna bolnica« 1893. god.

Prof. dr. Fran Mihaljević

radnici prof. dr. sc. **Alemka Markotić** i prof. dr. sc. **Saša Andrašević**, specijalist infektolog primarius, sudjeluju u visokostručnoj pomoći pacijentima uz brižnost i prijaznost. Iskusna i pouzdana glavna sestra odjela, **Dinka Šuštić** brine se za primjenu terapijskih postupaka i pretraga određenih pojedinom pacijentu. Medicinske sestre i tehničari ih izvršuju, a pružaju i njegu svakomu potrebnom. Sve se odvija uz dužnu pažnju prema pacijentima. Pomoćno osoblje je ljubazno, a pacijenti najviše hvale kuhinjsko osoblje, koje im priprema raznovrsnu i okusnu hranu.

Stariji pacijenti znaju se žaliti da su po zdravstvenim ustanovama često zakinuti. U klinici se nađe priličan broj sijedih glava, a takav odnos prema njima je u njoj nepoznat. Ako je suditi po radu navedenog odjela, ova se klinika može smatrati uzorom.

Klinika se nedavno našla u središtu javne pozornosti prigodom očekivanja naježde tzv. svinjske gripe. Tom je prigodom pokazala svoju spremnost i svrhovitost danonoćnim prijamom znatnog broja pacijenata i preuređenjem nekih prostorija u bolesničke sobe.

Kornelija Šarinić, prof.

HPB Domaći računi za umirovljenike

Nenamjenski krediti, sada i u kunama!

Na **HPB Domaći tekući račun** mirovina uvijek i oduvijek sjeda prvog u mjesecu, ali to je samo dio naše bogate ponude za umirovljenike koja vam omogućuje odabir između povoljnih nenamjenskih kredita uz valutnu klauzulu, ali i novih kredita u kunama, bez valutne klauzule uz istu kamatnu stopu. Da, u kunama, baš popust vaše mirovine! Pronaći nas možete uvijek i posvuda, u našim poslovnicama, te u svim uredima Hrvatske pošte. Umirovljenici znaju zašto biraju HPB.